

Візуалізацыя роднага слова

Дзень роднай мовы спакваля ўваходзіць у календар звыклых для суайчынніка святаў. Вось і сёлета ён адзначаўся даволі шырока: розныя імпрэзы, якія ладзілі па ўсёй краіне дзяржаўныя ўстановы і грамадскія арганізацыі, тэленавіны па-беларуску, дыктоўкі, тэсты, віктарыны... Тым не меней, гэтыя размаітыя ініцыятывы пакуль падаюцца асобнымі ручайкамі. Што трэба для таго, каб у грамадскай свядомасці яны сталі плынню магутнай ракі?

Можа, пачаць варта са знешняга боку — які, аднак, адлюстроўвае сутнасць?

З адмысловага лагатыпу Дня мовы. Вядомы мастак-каліграф Усевалад СВЕНТАХОЎСКИ, які выконвае абавязкі загадчыка кафедры графічнага дызайну Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, перакананы, што святы нацыянальнага маштабу абавязкова павінны мець сваю выразную і пазнавальную айдэнтэтыку.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Калі ёсць падзея, якая, па сутнасці, датычыць усіх беларусаў, проста неабходна стварыць адмысловыя візуальныя сродкі, якія б яе аздаблялі. Каб паглядзеў і адразу зразумеў: мова — гэта тое, што нас яднае ў народ, наша каштоўнасць, фактар нацыянальнай тоеснасці. Калі хочаце, наша пасланне свету. А ўжо якім чынам будуць адлюстраваныя актуальныя для свята тэмы — праз лагатып ці праз шрыфтавую кампазіцыю, у колеры ці ў манахроме, у паліграфічным выкананні ці праз анімацыю — пытанне другаснае.

Заканчэнне — на старонцы 3.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

ВЕЛЬМІ ПРАФЕСІЙНА, ТАМУ НЕ ПАДЫХОДЗІЦЬ

Дзе заканчваецца мастак і пачынаецца выканаўца тэатральнага задання? "К" шукала мяжу разам з рэжысёрам Юрыем ДЗІВАКОВЫМ.

ст. 4 — 5

Рэдакцыя плюс...

ГЛЫБОКІЯ ВОДЫ ІГАРА САЎЧАНКІ

Ці не самыя энigmatyчны беларускі мастак — пра подпісы без фота, пумы часу і 192 метры асабістага маўчання.

ст. 6 — 7

Хлопцы з нашага двара

ГЕОГРАФ ГЛОБУС ПРАСПЯВАЎ

Былы бас-гітарыст мінскіх гуртоў "Сузор'е", Zindan, Bros in Blues, Mojo Blues Аляксей КАЗЛОЎСКИ пагутарыў з "К" з-за акіяна.

ст. 13

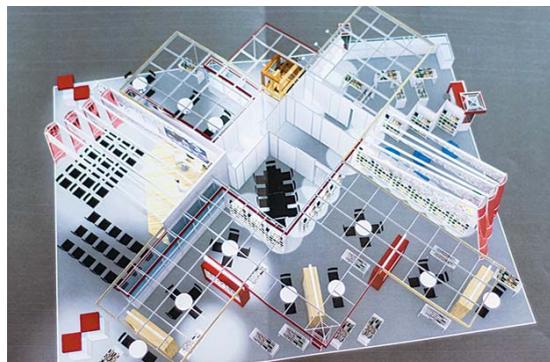

Кожная пятая кніга — на беларускай мове

3 28 лютага па 4 сакавіка ў сталічным комплексе “БелЭкспа” на праспекце Пераможцаў пройдзе XXV Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш.

Ганна ШАРКО / Фота аўтара

Падчас кірмашу пісьменнікі блізкага і далёкага замежжа прымуць удзел у IV Міжнародным сімпозіуме літаратараў “Пісьменнік і час”. На наступным тыдні адбудзецца і цырымонія ўзнагароджання пераможцаў 57-га Нацыянальнага конкурсу “Мастацтва кнігі”.

План размяшчэння кніжных павільёнаў.

каў выставы чакаюць пяць дзён насычанай праграмы — прэзентацыі выданняў, творчыя сустрэчы, мерапрыемствы на дзіцячай пляцоўцы...

Сёлета ганаровы госць кніжнага кірмашу — Рэспубліка Сербія. Цэнтральны экспанент — Рэспубліка Казахстан. Галоўнай тэмай выставы абраны тэзіс “Беларусь — культурная пляцоўка Еўропы”, але на айчынных стэндах узгадаюць і пра 500-годдзе кнігадрукавання.

— Нягледзячы на тое, што гэтая ўрачыстая дата святкавалася ў 2017 годзе, наша мерапрыемства з’яўляецца яе завяршальным акордам, — адзначыла Алена Паўлава. — Таму мы вырашылі прывезці ў выставачны комплекс друкарскі станок XVI стагоддзя. Акрамя гэтага, на цэнтральным стэндзе будуць прэзентаваны каштоўныя выданні, прысвечаныя беларускаму кнігадрукаванню.

— Гэта адзнака за вялікія дасягненні ў літаратурнай сферы, своеасаблівы кніжны “Оскар”, — лічыць Дзмітрый Макараў, генеральны дырэктар прадпрыемства “МакБел”, якое з’яўляецца суарганізатарам выставы. — Вельмі прыемна, калі ты можаш падзякаваць людзям за іх творчасць.

Па словах Алены Паўлавай, за апошнія дзесяцігоддзе выпуск кніг айчыннымі выдавецтвамі стабілізаваўся, і ім будзе што прадставіць на кірмашы.

— Павялічваюцца накладны кніг на беларускай мове, яна цяпер у трэндзе, — адзначае спецыяліст. — У 2017-м, напрыклад, выпушчана 1314 найменняў агульным тыражом 4 мільёны 337 тысяч асобнікаў — на 17 працэнтаў больш, чым у папярэдні год. Атрымліваецца, што цяпер кожная пятая кніга выпускаецца на беларускай мове.

K

Натхнёныя прыродай

16 лютага ў сталічнай ратушы адбылася ўрачыстая цырымонія ўзнагароджвання пераможцаў Міжнароднай літаратурнай прэміі імя Віталія Біянькі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ / Фота аўтара

Галоўны спецыяліст упраўлення ўстановай культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Сяргей Бацян.

У Мінск на ўрачыстае мерапрыемства завіталі як юныя і сталыя літаратары, так і супрацоўнікі бібліятэк з розных куткоў Беларусі і Расіі. Удзельнікаў святочнай падзеі прывіталі прадстаўнікі Міністэрства культуры Беларусі, Мінгарвыканкома, а таксама Пасольства Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

— Прэмія заснавана ў рамках беларуска-расійскага праекта “Пад белымі крыламі” і рэалізуецца намі сумесна з Маскоўскай абласной дзяржаўнай дзіцячай бібліятэкай з 2016 года, — патлумачыла дырэктар Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк горада Мінска Таццяна Швед. — Летась мы ганаравалі пераможцаў у Пасольстве Рэспублікі Беларусь у Маскве, а сёлета ўжо прымаем гасцей на беларускай зямлі.

Справа — унук пісьменніка Аляксандр Біянькі.

Светладыёды сапраўды “запалілі”

Як вядома, на міжнародным конкурсе Еўрабачанне ў Партугаліі Беларусь прадставіць малады спявак з Украіны Alekseev. Зразумела, такі вынік не ўзрадаваў іншых фіналістаў адборачнага туру. Але паставіліся яны да паразы даволі спакойна.

— Сваім выступам задаволеная, — дзеліцца ўражананнямі Гюнэш, якая ўжо ў сёмы раз штурмавала фінал адбору. — Выклалася на ўсе сто. Я вельмі ўпарта дзяўчына, якая ўйгра-

ла шмат розных конкурсаў. Вось толькі на Еўрабачанні мне не шанцуе.

Для спявачкі Вольгі Шуманскай, яна ж — Napoli, гэта была таксама не першая, а ўжо пятая спроба. Вольга прызналася, што для яе паездка на Еўрабачанне — вялікі шанец у жыцці:

— Сёлета я абрала песню, якая адрозніваецца ад тых, што выконвала ў мінулыя гады. Мне здаецца, яна моцная не толькі вакальна, але і эмацыяна. Я рабіла стаўку на выкананне і літаральна пражыла сваю песню на сцэне, бо ведала, пра што спяваю!

Саліст гурту “Радыёхваля” Улад Чыжыкаў адразу папярэдзіў, што ўдзельнічае ў фінале не дзеля паездкі ў Лісабон, а каб большасць людзей даведалася пра яго творчасць:

— Я не чакаў, што мы станем пераможцамі. Наш гурт добра выступіў у фінале, і я спадзяюся, што мы знойдзем новых прыхільнікаў. Лічу, за два гады як вакаліст я вельмі вырас, змянілася мая манера выканання.

Падчас выступу некаторыя артысты вельмі ўважна сачылі за кожнай нотай і рухам артыста, некаторыя ўсміхаліся. Трэба адзначыць, што нумар Мікіты, над якім працавала ўкраінская каманда, выглядаў вельмі ярка і ўдала. Галоўнай “фішкай быў касцюм выканаўцы, створаны са светладыёдаў, якія кіраваліся дыстанцыйна. Галоўны механізм спявак трымаў на сабе ў заплечніку.

— Тэхнічна гэта быў вельмі складаны нумар. Толькі на генеральнай рэпетыцыі перад фіналам усё атрымалася, — распавёў потым сам артыст.

Сёлета для галасавання можна было зрабіць толькі дзесяць званкоў са стацыянарных і мабільных тэлефонаў і адправіць дзесяць SMS. Усё гэта рабілася дзеля таго, каб пазбегнуць накруткі галасоў. Многія памятаюць, што аднойчы менавіта яна спарадзіла скандал і перагляд вынікаў фіналу. Як і ў мінулыя разы, акрамя глядацкіх

Сярод ганаровых наведвальнікаў быў і унук знакамітага пісьменніка-натураліста Аляксандр Біянькі. Ён уваходзіць у склад журы міжнароднага конкурсу.

— Мой дзед, я ўпэўнены ў гэтым, быў бы вельмі рады, што яго справа працягваецца, — адзначыў унук пісьменніка падчас урачыстай цырымоніі. — Бо ён заўсёды лічыў вельмі важным распавядаць дзецям і дарослым пра прыроду, якая была для яго крыніцай натхнення, эмацыянальнай і маральнай падтрымкай ў цяжкіх жыццёвых сітуацыях.

Пераможцаў прэміі вызначалі ў чатырох катэгорыях: “Творы дарослых аўтараў” (намінацыі “Проза”, “Паэзія”, “Казка”, “Публіцыстыка”), “Творы юных аўтараў” у трох узроставаых групах ад 7 да 18 гадоў, “Творы калектыву аўтараў”, “Бібліятэчныя экалагічныя праекты”.

У параўнанні з мінулым годам колькасць удзельнікаў конкурсу значна павялічылася: журы давалася разгледзець каля 800 заявак з 18 краін свету (летась было больш за 500 заявак з 10 краін). Пераможцам уручаны памятнае дыпломы, медалі і грашовыя прэміі.

K

Гульня ў асацыяцыі

Чаму ў нашай краіне білам нікога не б'юць, пра каханне кажуць шэптам, а “трогательна” і кранальна параўноўваць усё ж такі не варта? У Тыдзень роднай мовы “К” папрасіла розных цікавых асобаў распавесці пра свае любімыя словы, у якіх адчуваецца непатворнасць і вобразнасць беларускага маўлення.

БІЛА

Лідзія МАЛЬЦАВА, дырэктар Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Яўхіма Карскага:

— Ніхто нікога не біў, нават не збіраўся! І ўвогуле — гэта не дзеяслоў, а назоўнік ніякага роду. У Лельчыцкім раёне, адкуль мае карані, так назвалася ўзгалоўе ложка. Яно было без асаблівых прэтэнзій на вытанчаны дызайн: вертыкальная дошка ці металічная дуга са спіцамі, якая іншым разам упрыгожвалася па краях шышкамі ці шарамі. Уся гэтая “прыгажосць” і назвалася ў вёсках “білам”.

Упершыню пачула тое слова ад мамы і вельмі здзіўлялася, пакуль дакладна не разабралася, што ніхто нікога не біў. Шчыра прызнаюся, этымалогію не ведаю. Аднак чула аднойчы, што гэтаксама называюць узгалоўе ложка на брэсцкім Палесці. Мо ўплыў украінскай мовы?

Мне пашанцавала, бо я вучылася ў беларускай школе, роднай лексікай авалодала яшчэ ў дзяцінстве, а ўсе гэтыя мілыя слоўцы пастаянна чула ад маці. Малочны збан называўся “гладышкай”, качарга — “караней”, абрус — “настольніцай”. Таму пішу і размаўляю па-беларуску добра.

КАЛІ ЛАСКА

Ірына КАСЕНКА, хірург-анкалаг, прафесар медыцыны:

— Мая рабочая і побытавая мова — руская. Але я заўжды памятаю словы майго бацькі, які лічыў, што не ведаць мовы народа, на зямлі якога жывеш — проста непрыстойна. Дарэчы, сам ён рускі, родам з Кубані. У Беларусі ваяваў, пасля вайны тут застаўся. Працаваў журналістам, тады і мову вывучыў. Так склалася, што беларускай мо-

вай карыстаюся рэдка, бо ў маім прафесійным асяродку дамінуе руская. Да беларускай звычайна звяртаюся, калі бываю за мяжою і маю патрэбу патлумачыць, што край, які я прадстаўляю, гэта не рэгіён Расіі, а суверэнная дзяржава. Таму, хто мае сых на мовы, дастаткова пачуць некалькіх сказаў па-беларуску, каб зразумець, што беларусы — не расіяне. Люблю беларускія словы “калі ласка”. Часам сама не заўважаю, як выкарыстоўваю іх ў гаворцы сярод рускіх слоў. А вось расіяне ці украінцы на яго адразу рэагуюць і пытаюцца, адкуль я.

КАХАННЕ

Георгій ЛІХТАРОВІЧ, фотамастак і пісьменнік:

— Гэта адметнае слова ў беларускай мове. Калі, напрыклад, параўноўваць з рускай, то там любіць можна і радзіму, і жанчыну, і селядзец — што заўгодна. А ў нас не. Любіць радзіму і селядзец, а кахаць — толькі жанчыну. Ці наадварот — жанчыне мужчыну. І гэтая адметнасць мовы мне вельмі падабаецца. На жаль, часам людзі не адчуваюць гэтай розніцы. І калі я ў песні чую радкі: “Мой Мінск, я цябе люблю і кахаю”, дык здзіўляюся таму глупству, якое атрымалася. Можа, каго пакрыўджу, але... гэта няправільна. Кахаць можна толькі асобу супрацьлегла полу.

Для мяне слова “каханне” гучыць пяшчотна, шэптам, на нейкім прыдыханні. Пра такое пачуццё крычаць нельга. Ці шэптам, ці наогул моўчкі, я так думаю.

КРАНАЛЬНА

Маргарыта ШЧАМЯЛЁВА, мастак дэкаратыўна-прыкладной сферы, дацэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў:

— Ад студэнтаў кафедры тэкстылю і касцюма патрабуецца веданне традыцыйнага беларускага мастацтва. Зразумець жа народную эстэтыку без ведання беларускай мовы хаця б на элементарным узроўні, на маю думку, немагчыма. Таму зварот да мовы ў навучальным працэсе на нашай кафедры заахвочваецца. Мова — гэта люстэрка ментальнасці, а ментальнасць — тое, што адрозні-

вае нас ад суседзяў. Вось, напрыклад, слова “кранальна”. Гэта зусім не тое самае, што “трогательна”. Я думаю, яго ўвогуле немагчыма дакладна перакласці на іншыя мовы.

ПЯШЧОТА

Наста КУДАСАВА, паэтка:

— Я люблю розныя беларускія словы. Часам раблю занатоўкі, разважаю пра ўзаемасувязь сэнсу і гучання. Шмат новых слоў пачула ў дзяцінстве ад бабулі — “услон”, “гаруска”, “павець”. Тая мова для мяне была іншай, таямнічай, яна узрушвала і хвалявала. Так у горадзе не гаварылі.

Пра сэнс слова “пяшчота” я задумалася, калі пабачыла пераклад свайго верша на рускую мову. У ім мая “пяшчота” стала “нежностью”. Такі сэнс ва правамерны пераклад супярэчыў майму ўспрымання самога пачуцця. Гукава два словы былі несумерныя. Тое, што я называю “пяшчотай”, не можа пачынацца з часцінкі “не”. Атрымліваецца, што “нежность” — гэта “не”, а мая “пяшчота” — заўсёды “так”, як ласкавая невымоўная згода. Я зразумела, што ўсе мае адчуванні адлюстраваныя ў гуках. Мяккае “пя” як п'яанне ці песня, далей націскное паўнагалоснае “о”. А “шч”, якое гучыць у слове — гэта кранальны дотык да шчакі. У абліччы слова занатаваны няўлоўныя канатацыі самога пачуцця.

Сэнсава — так, можна перакласці, а гукавое ўспрыняцце будзе зусім іншым. Таму трэба да сваёй мовы ставіцца вельмі беражліва.

УСЛОНЧЫК

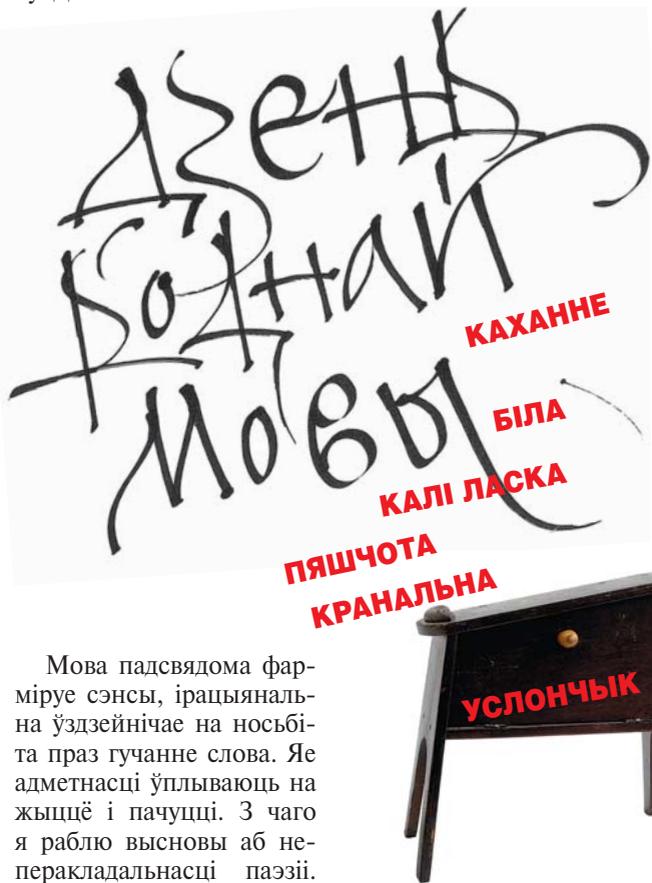
Дзмітрый СУРСКИ, старшыня Беларускага саюза дызайнераў:

— Вельмі мілагучнае слова, якое асацыіруецца з нечым маленькім, да чаго хочацца прытуліцца альбо на што прысесці. Так і ёсць, гэта мэбля. Ёсць яшчэ варыянт “зэдлік”, а па-руску — “табурет”. Але ўслончык мае нахіл, і назва яму вельмі падыходзіць. На яго можна паставіць бот і вашчыць гуталінам, каб блішчэў.

Мне выпадкова на сметніцы патрапіўся адзін адметны экзэмпляр. Нетыповай формы — у выглядзе скошанай трапецыі на ножках. У яго баку месціцца маленькая шафа для шчотак ды мазяў. І напярэкі са сметніцы той услончык паехаў у экспазіцыю выставы Back in BSSR, якую ладзіў Саюз дызайнераў у Музеі гісторыі горада Мінска — у раздзел рэчаў з бюракратычным мінулым. Я так думаю, што тая мэбля магла стаяць у нейкай канторы ці міліцэйскім пастарунку, дзе трэба было даглядаць за сваім абуткам.

Ужываўся ўслончык і ў штодзённым высковым жыцці, каб можна было нізка сеці, бульбу пачысціць ці карову падаіць. Дарэчы, мой калега Аляксей Шышко на апошні “Пастулат” зрабіў цэлую калекцыю прыгожых услончыкаў. Прадэманстравалі, як традыцыя можа па-новаму гучаць у дызайнерскім пераасэнсаванні.

Падрыхтавалі
Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
Іна НАРКЕВІЧ, Яўген РАГІН

Візуалізацыя роднага слова

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Усевалад Свентахоўскі.

— А вы можаце згадаць варты пераймання краіны фэсты, якія ўжо маюць выразны і пазнавальны лагатыпы — скажам, той жа “Славянскі базар у Віцебску”?

— У мяне ёсць адзін з першых яго лагатыпаў. Ён даволі сціплы: жоўтая папера, адзін колер друку, усе літары ўзятыя з розных шрыфтоў. А по-

тым, калі фэст разгарнуўся ды набыў розгалас, стала развівацца і яго айдэнттыка. Усё таму, што зыходная ідэя была вартая.

— А ці не падаецца вам, што мы занадта часта выкарыстоўваем знак Скарыны — сонца з месяцам? Прычым дапасоўваем яго не толькі ўласна да постаці Першадрукара, але і да беларускага кнігадруку і пісьменнасці ўвогуле. Гэта, на вашу думку, прымальна?

— Гэта сведчыць за тое, што іншых няма. А чаму? Бо проста не шукаюць ды не распрацоўваюць.

— Ці няма небяспекі, што з часам ён проста надакучыць?

— Калі такі пазнавальны вобраз ёсць, адмаўляцца ад яго не варта. Яго трэба развіваць. Можна і далей працаваць з гэтым знакам. Захоўваць аснову, але рабіць розныя варыянты для розных кантэкстаў, спалучаць з рознымі формамі і такім чынам надаваць яму новы змест і сэнс. Пры гэтым карысна і нешта новае пашукаць. Іншая справа, што ў наш хуткаплынный і зменлівы час мастаку часам прасцей не паглыбляцца ў тэму, а браць тое, што на паверхні ляжыць. Зрэшты, ісці шляхам найменшага супраціву закладзена ў чалавечай натуре. Гэта толькі папраўдзе творчыя асобы свядома ўскладняюць сабе жыццё.

— А ці пракаціла б на кафедры графічнага дызайну нашай акадэміі такая тэма, як распрацоўка айдэнттыкі Дня роднага слова?

— Канешне, пракаціла б. Лічу, што распрацоўкі лагатыпаў важных для дзяржавы і нацыі падзей цалкам могуць быць практычнымі заданнямі на дызайнерскіх кафедрах. Праз некалькі дзён у нас пачынаецца новы семестр, і я ўжо прыкінуў, над аздобай якіх святаў, юбілеяў, імпрэз нацыянальнага маштабу маглі б працаваць нашы студэнты. Прычым можна сінхронна ствараць у адным стылі не толькі лагатыпы, але і, скажам, відэаролікі.

Дарэчы, нядаўна нашу акадэмію наведваў міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч. Ён сустракаўся з рэктарам і застаўся вельмі задаволеным работамі студэнтаў-дызайнераў і выказаў пажаданне, каб гэтыя распрацоўкі не пайліся ў схованне ды архіве акадэміі, а ішлі ў народ. Так што будзем шчыраваць у гэтым напрамку.

— Можа, хтосьці з дыпломнікаў узяўся б за “візуалізацыю” Дня роднай мовы літаральна зараз?

— Літаральна зараз — малаверагодна, але можна падумаць на перспектыву. Пагатоў, я маю магчымасць плённа працаваць з групамі, якім выкладаецца шрыфт і тыпаграфіка (а яны ёсць на розных курсах акадэміі). Магу даваць ім адпаведныя заданні. Лічу, распрацоўка тэм курсавых і дыпломных студэнцкіх работ — прамы абавязак выкладчыка.

— А ці рэальна зрабіць для таго ж Дня роднай мовы лагатып такога ж узроўню, як, напрыклад, алімпійская эмблема?

— Нічога асаблівага ў той эмблеме няма. Але сто гадоў раскруткі — і мы ўжо не ўяўляем, што сімвал алімпійскага руху мог быць іншым. Калі стварыць добры лагатып свята і сур’ёзна ўзяцца за ягоны распаўсюд, з часам будзе тое самае. Людзі прымуць яго як дадзенасць, прызвычаюцца і будуць лічыць, што лепшага і не трэба.

Хто такі сёння рэжысёр? Адпаведна слоўнікам, асоба, у абавязкі якой уваходзіць пастаноўка п'есы. З юрыдычнага пункту гледжання — усяго толькі выканаўца. Ён павінен стварыць і перадаць тэатру пэўны прадукт, лёс якога вызначаецца выключна прымаючай установай. У афіцыйных тлумачэннях нека губляецца прызначэнне прафесіі, якое выяўляецца ў пошуку адказаў на адвечныя пытанні, у памкненні сказаць сваё новае слова ў мастацтве. Ці варта тады здзіўляцца падзеям апошняга часу, калі айчыннага рэжысёра пачалі падганяць пад нейкія нікім не вызначаныя стандарты. Намацванне іншай эстэтыкі, неўласцівай агульнай плыні, прыводзіць да знікнення назвы з афішы ці ўвогуле спыненнем рэпетыцыйнага працэсу. Чаму мы не хочам успрымаць тэатр ва ўсёй разнастайнасці яго стылістычных кірункаў?

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Вельмі прафесійна, таму не падыходзіць

Пра спектаклі, якіх не будзе

ЛЕС ЧУЕ, А ПОЛЕ БАЧЫЦЬ

Нараджаецца спектакль гучна: абвесткамі аб прэм'еры зіхаць стужкі навін, на самыя адметныя з іх з'яўляецца веер рэцэнзій, часам яшчэ нізка рэпартажаў ды інтэрв'ю далучацца. А памірае звычайна ціха: мастацкай радай тэатра прымаецца рашэнне зняць з рэпертуару пастаноўку. Матывацыі наступныя: маральна састарэла, не карыстаецца попыткам у глядача, развалілася па акцёрскай лініі, дэкарацыі прыійшлі ў заняпад, а аднаўляць занадта дорага і гэтак далей. Бываюць адзінкавыя выпадкі, калі труп адмаўляецца працаваць у спектаклі, бо ён ідзе ўразрэз з іх эстэтычным пачуццём.

У Мінску з гэтай завяздзёнкі пачалі выстрэльваць выключэнні. Пасля двух перадпрэм'ерных і васьмі прэм'ерных паказаў з афіш Камернай сцэны Купалаўскага тэатра цішком знік "Войцэк" у пастаноўцы Юры Дзівакова. Пры тым, што ўсе вышэй пералічаныя прычыны наўрад ці можна да яго прымяніць. У спектаклі былі занятыя два складныя акцёраў, якія, па запэўніванні спадара Дзівакова, з імпэтам і вялікім жаданнем гралі ў нязвычайным для іх стылі.

Мастацкі кіраўнік Купалаўскага Мікалай Пінігін, ад якога і залежыў лёс дадзенага спектакля, у студзені публічна выказаўся пра бессэнсоўнасць пастаноўкі, пабачыўшы ў ёй трэш і разбуральную энэргетыку. Аднак сцэнічнае дзеянне нават за тую пералічаную па пальцах колькасць паказаў змагло скалыхнуць тэатральную суполку. У выніку ў рэйтынг найлепшых спектакляў за 2017 год па версіі айчынных крытыкаў, журналістаў і блогераў шматпакутны "Войцэк" упэўнена заняў другі радок, а імя яго рэжысёра часцей за астатнія ўзнікала ў адказ на пытанне, каго б рэспандэнты назвалі

Юра Дзівакоў.

героем года ў тэатральнай галіне.

І хоць сам спадар Дзівакоў адносіцца да такога тытулу з усмешкай, узнікае пытанне, які ж яшчэ крыгэрыі патрэбны айчыннаму тэатру, каб рэзанансная назва захоўвалася ў рэпертуары? Можна нават успомніць, што спектакль быў пастаўлены за дзяржаўны рахунак, і станючы розгалас крытыкаў без сумневу дапамог бы забяспечыць запаўняльнасць залы — і, адпаведна, вярнуць грошы, патрачаныя на яго стварэнне.

Вельмі не хочацца, каб сумны выпадак стаў першай ластаўкай новай рэпертуарнай практыкі. Бо цяпер мы назіраем, як ад першага каменя кругі па вадзе пайшлі.

РАЗГОН УЗЯТЫ І... СПЫНЕННЫ

Кіраўніцтва Новага драматычнага тэатра запрасіла

"чаму?": усё ж тэатр не завод, ды і некаторыя рэаліі існавання бюджэтных арганізацый таксама вядомыя.

— Усё адбывалася на падставе ўзаемадаверу, — патлумачыў спадар Дзівакоў. — Мы пачалі раней, чым павінны былі, але радаліся гэтаму, бо мелі ў распараджэнні больш часу. Цэхі мусілі запусціцца недзе ў сярэдзіне лютага: касцюмы, дэкарацыі, рэквізіт мы чакалі пасля паступлення фінансавання. Прэм'ера была прызначана на 6 красавіка.

толькі да дванацатага паказу спектакль канчаткова складаецца. Дык ці мелася неабходнасць аналізаваць, па сутнасці, чарнавік?

АЛЬТЭРНАТЫЎНЫ — АЛЕ НЕ НАСТОЛЬКІ

У тэатры пачалося абмеркаванне, ці трэба працягваць працу. Рэжысёр распавёў: "Камен-тавалі шмат, пачалі яе чамусьці называць эксперыментальнай, была нават фраза: праца вельмі прафесійная, таму пужае. Па

Раптам напрыканцы студзеня адміністрацыя ўстановы выявіла жаданне паглядзець, што адбываецца на рэпетыцыях.

— Мы паказалі першы акт, з дэталімі касцюмаў з падбору, каб акцёрам было ўтульней працаваць, з наметкамі светлавой партытуры, — працягвае рэжысёр.

Са свайго ўласнага вопыту магу сказаць: нават на прагоне напярэдадні першага паказу на глядача спектакль часцяком выглядае так, што за галаву хапаешся, але на прэм'еры ўсё становіцца на свае месцы і напоўніцу праўляецца рэжысёрская задумка. Сам Мікалай Пінігін на славутай ужо прэс-канферэнцыі ўвогуле ўшчуваў крытыкаў за рэцэнзіі пасля прэм'еры: маўляў,

словах дырэктара, публіка не зразумее задумкі. Але чаму глядача лічаць заведма дурнем, вырашаюць за незнаёмых людзей, што яны ўспрымуць, а што не?"

Дырэктар Новага драматычнага тэатра Васіль Марцецкі ў размове з аглядальнікам "К" таксама апелюваў да патэнцыйнай аўдыторыі:

— Вы ўявіце сабе нашага — ды і любога іншага — глядача. Той прыйдзе, а на сцэне — нейкі псіхоз. Праз 15 хвілін ён пакіне залу і ніколі ў тэатр — прынамсі, у наш — не прыйдзе. У нас няма той колькасці глядача, якія б хацелі пабачыць усё гэта. Нашай публіцы падабаецца тое, што робіць Кулікоўскі (Сяргей Міхайлавіч — галоўны рэжысёр Новага драматычнага. — Н.П.) Або вось ужо 14 гадоў стала збірае аўдыторыю пастаноўка Аляксандра Гарцьева "Шалёныя грошы". На фоне ўсяго, што 25 гадоў стваралася, за адзін дзень знішчыць і не падняцца

больш? Тэатры ж сёння знаходзяцца ў сітуацыі, калі кожны глядач на ўліку, і гэта даволі небяспечная штука.

Хваляванні чалавека, адказнага за фінансавы складнік даверанай яму ўстановы, мо і не пазбаўленыя падставы. Але для заўсёднагаў ранейшы рэпертуар нікуды не падзеўся б. А новы спектакль мог бы прыцягнуць і новую аўдыторыю — тую самую, якая б адпавядала шылдзе тэатра.

Сам Васіль Васільевіч адзначае, што Новы дра-

матычны не замыкаецца толькі на родным для сябе Завадскім раёне і прымае ў сваёй зале публіку з усяго горада. Сказаць новае слова ў мастацтве, прымусіць тэатр дыхаць, а не набрыньваць нафталінам, можна, калі дапусціць існаванне побач с традыцыйнымі пастаноўкамі (ніхто ж не кажа, што яны непатрэбны!) іншых форм сцэнічнай дзеі. Як падаецца, гэта мэтазгодна нават па законах рынкавай сістэмы: там, дзе пануе манаполія, пра прагрэс галіны не можа ісці гаворкі.

Спадар Марцецкі дадае: "Я таксама хацеў, каб у нас нешта альтэрнатыўнае з'явілася, але, ведаеце, не настолькі!" Суразмоўца палічыў убачанае на рэпетыцыі бессэнсоўнасцю і выказаў меркаванне, што дзеянне "ніякіх адносін да таварыша Маякоўскага і яго "Клапа" не мае".

У выніку тэатр усё ж не адмовіўся ад пастаноўкі. Галоўная пазіцыя дырэкта-

Марына Дзямідчык-Здаранкова рыхтуецца да публічных чытанняў "Крыжовага паходу дзяцей".

Падчас рэпетыцыі: гукарэжысёр Ксенія Каральчук, Юра Дзівакоў, акцёр Дзмітрый Давідовіч.

ра — “Клоп” Дзівакова не для асноўнай сцэны. Рэжысёру прапанавалі перанесці праект на другую пляцоўку.

— Аднак канцэпцыя была створана менавіта для вялікай сцэны! Мне месяц патрэбны, каб змяніць яе. У спектаклі занята 22 чалавекі — як перарабіць зробленае пад Малую сцэну? — узрушаўся спадар Дзівакоў. — Я тлумачыў дырэктцыі: гэта нерэальна! Ды і сам падыход, калі без прычыны прапаноўваюць перанесці пастаноўку, на якую яны самі мяне запрасілі, выносячы прысуд па загатоўцы без дэкарацыі, рэвюізіту, музыкі — без усяго, з чым мы ўяўляем сабе прафесійны тэатр... Я на такія ўмовы не пайду!

Такім чынам, спектакль быў спынены, дамова не падпісана (аднак, рэжысёр вельмі спадзяецца на кампенсацыю за зроблены кавалак работы), а тэатр хутка распачаў рэпетыцыі французскай камедыі.

Людзі паднявольныя

Пасля сумна завершанай гісторыі Юра Дзівакоў вельмі перажывае за акцёраў: “Людзі вывучылі амаль увесь тэкст, аддалі свае сілы і час на рэпетыцыі. Гэта далосся нялёгка, бо ім былі пастаўлены іншыя задачы, хуткасці, умовы існавання на сцэне — адрозныя ад звыклых. Я не кажу пра наватарства. Хутчэй, гэта проста яшчэ адзін від тэатра, які яны маглі б спрабаваць”.

Дарэчы, менавіта акцёры ад імя трупы Новага драматычнага ў сацыяльных сетках прынеслі выбачэнні рэжысёру за расхэнне дырэктцыі зняць з вытворчасці “Клапа”, зазначыўшы, што, на іх погляд, спектакль быў бы цікавы розным гледачам. Праз дзень пасля нашай размовы са спадаром дырэктарам Васіль Васільевіч ператэлефанаваў мне

і папрасіў дадаць: ён пра-вёў у тэатры сход і высветліў, што артыстаў, якія выказаліся ў падтрымку Дзівакова, — усяго пяцёра. Сапраўды, не аднагалосна, але, упэўнена, іх думкі таксама вартыя агучвання.

— Для мяне гэта было адкрыццём і ашаламляльным вопытам! — падзяліўся з аглядальнікам “К” сваім меркаваннем акцёр Новага драматычнага тэатра Павел Чарноў. — Трэнінгі, эмоцыі, пачуцці, нервы, потныя майкі, якія даводзілася мяняць па два разы за рэпетыцыю. Юра нічога не забараняў на першым этапе працы. Шкада, што толькі першы этап і адбыўся. Ён заклікаў імправізаваць, выдумляць і памыляцца разам з ім! Пры гэтым ён ведаў, што будзе ў выніку і навошта ён гэта робіць! Давер, узаемны давер і пошук сябе сапраўднага — без абмежаванняў, без страху выглядаць недарэчна і смешна. Тры гадзіны рэпетыцыі для

мяне ператвараліся ў нейкую іншую рэальнасць, якая выштурхоўвала з зоны камфорту, і гэта было моцна! Мяркую, глядач адчуў бы такія ж эмоцыі, толькі седзячы па іншы бок рампы ва ўтульных крэслах. У гэтым і ёсць сутнасць тэатра! Мне шкада, што “Клапа” не будзе. Я лічу, гэта быў бы яшчэ адзін крок наперад не толькі для Новага тэатра, але і для ўсёй тэатральнай Беларусі.

ГАЛОЎНАЕ — ПРАЦЯГВАЦЬ

Сам рэжысёр цяпер задаецца пытаннем: што ставіць? Бо тэндэнцыя вымалёўваецца сумная.

— Захачу заняцца, умоўна, Метэрлінкам, а мне адкажуць: “У нас Метэрлінка так не ставяць!” Тады дзе заканчваецца мастак? Калі табе гавораць, што тут павінна быць толькі так і не іначай, то гэта ўжо завод, а не мастацтва, — разважае спадар Дзівакоў. — І я ж, верагодна, такі не адзін.

Майму візаві не падобаецца, калі на яго навешваюць ярлык “эксперыментатар”. Ён называе сябе рэалістам, нават натуралістам і зазначае, што карыстаецца досведам, які даўным даўно вынайзены і апрабаваны на прасторы сусветнага тэатра. “Вось у Гомелі такога адчужэння няма. Дырэктар Гомельскага дзяржаўнага тэатра лялек Дзмітрый Гарэлік — адэкватны чалавек, без забабонаў. Ён разумее, што існуе шырокая палітра тэатра, маюцца розныя рэжысёры”, — прыводзіць пазітыўны прыклад рэжысёр.

І хоць у акрэсленых вышэй варунках ён не адчувае аддачы ў творчасці, Юра Дзівакоў усё ж трымаецца выказвання рэжысёра Андрэя Жолдака пра тое, што кожны дзень неабходна працаваць. Не важна, што атрымліваецца, але павінен быць працэс, які для сябе самога важна не спыняць.

К

Яўген Хромаў у спектаклі Fable.

Тым часам

Спектаклі Юры Дзівакова можна паглядзець у Гомельскім дзяржаўным тэатры лялек. Хутка ў яго рэпертуары павінен з’явіцца Fable, які не граўся з-за дэкрэтнага адпачынку актрысы. Ідзе “Пліх і Плюх”, які, верагодна, прывязуць сёлета ў Мінск на X Міжнародны фестываль тэатраў лялек. У кіеўскі тэатр “Золоті ворота” можна завітаць на яго “Горад багоў”. На наступным тыдні пройдуць чытанні “Крыжовы паход дзяцей” у сталічнай прасторы Ок16, у сакавіку там жа адбудзецца прэм’ера першай паўнаўнаважнай пастаноўкі гэтай п’есы ў Андрэя Іванова. А ў другой палове вясны рэжысёра чакаюць у Гомельскім гарадскім маладзёжным тэатры.

Дзяжурны па нумары

За дзяржаву крыўдна

Пагарачыўся я, падводзячы музычныя вынікі 2017 года ў кантэксце іх папулярных жанраў, калі напісаў, што ў Год навукі мы навучыліся не ладзіць гвалт на ўсю Сінявокую з нагоды няўдачы нашых артыстаў на тым ці іншым буйным альбо проста міжнародным музычным форуме. Вядома, да няўдачы вынікі выбару беларускага прадстаўніка на конкурс песні Еўрабачанне-2018, які ў гэтым маі пройдзе ў Партугаліі, наўпрост не аднясеш, але яшчэ на стадыі адбору на гэты фэст шум у краіне падняўся не абы-які.

Алег КЛІМАЎ

І хай далёка не ўся яна раздражнёна загаласіла, прадчуваючы магчымую вышэйшую несправядлівасць, але частка яе грамадзян сапраўды абурылася гучна і выразна. Маўляў, як так? Калі па выніках фінальнага галасавання глядачоў і журы на конкурс даўдзевца адпраўляць украінскага варага Мікіту Аляксеева, ці не пляўком у душы айчынных выканаўцаў — ды і жыхароў Беларусі наогул — стане гэтае рашэнне?! І нават “Палажэнне аб парадку арганізацыі і правядзення Нацыянальнага адборачнага тура конкурсу песні Еўрабачанне-2018”, згодна з якім замежны артыст мог у ім удзельнічаць, гнеў людскі не астудзіла.

І жажлівае для некаторых, у тым ліку і для мяне, адбылося: 16 лютага глядачы і журы (натуральна, чума на абодва гэтыя два дамы!) аднагалосна запрасілі спевака Alekseev’a пастаяць за гонар краіны ў Лісабоне. Гэта значыць, абараняць яго будзе прэтэндэнт ад Беларусі, канкурсант ад Беларусі, удзельнік ад Беларусі, але ніяк не беларускі выканаўца.

Паклаўшы руку на пюпітр, і мне хацелася крыкнуць “Ганьба!”, але каму канкрэтна адрававаць незадаволенасць — незразумела. Хто дакладна вінаваты ў тым, што здарылася — няясна. Мікіта? Ён проста скарыстаўся забяспечанай яму “Палажэннем...” магчымасцю прадстаўляць нашу дзяржаву на конкурсе. (Кажуць, падай ён заяўку на ўкраінскія адборы, нічога яму там бы не свяціла — з прычыны нейкіх турбацый ў тамтэйшым шоу-бізнесе. А рызыкні Аляксееў толькі замахануцца на прадстаўніцтва ад Расіі, у якой ён, ходзячы чуткі, дзіка папулярны, гэта ж які быў бы скандал!)

Гледачы? Няцяжка было спрагназаваць, што 12 — 16-гадовыя дзяўчаты, чыім кумірам з’яўляецца Alekseev, вышэйшы бал яму забяспечаць. Журы? Не пацягнецца мая далонь да каменя, каб кінуць яго ў гэтых паважных людзей, якія, мабыць, не без падстаў палічылі, што

кампазіцыя легіянера найбольш фарматная для Еўра. Увогуле, як ні круці, “стрэлы” варта пераводзіць на слава-тае “Палажэнне...” — якое, зрэшты, цалкам адпавядае правілам гульні ў конкурс песні.

І што ж цяпер выходзіць? Пасля таго, як Беларусь на форуме некалькі гадоў запар прадстаўлялі выканаўцы айчынныя, да якіх прэтэнзій ніякага кшталту, па вялікім рахунку, не было, ужо здавалася, што “дзідаў” з кожным годам вакол адбору на фэст будзе ламацца ўсё менш і менш. І раптам — такі паворот! Значыць, і ў будучыні не выключаны варыянт, калі ў кандыдаты ад Беларусі на атрыманне крыштальнага мікрафона рване раскручаная “зорка” з суседніх краін. І застанеца толькі згаджацца з айчыннымі поп-артыстамі, якія з году ў год скардзяцца на адно і тое ж — што немалая частка роднай публікі іх не ўспрымае, аддаючы свае сімпатыі выканаўцам замежным.

Мікіта Аляксееў — добры хлопец, але нават калі ён стане на ўсю моц размахваць беларускім сцягам у партугальскай сталіцы, прамаўляючы ўзнёслыя фразы пра любоў да сталіцы Беларусі і іншых яе населеных пунктаў, асабіста мне будзе цяжка адкараскацца ад думкі, што спявак элементарна выкарыстоўвае нашу дзяржаву ў мэтах уласных — прасоўвання сябе па далейшай кар’ернай лесвіцы. Але і некаторыя з нас таксама шмат кажуць словаў пра любоў да ўласнай дзяржавы і яе, у прыватнасці, творчага патэнцыялу, але ж усё гэта толькі вярбальна...

І яшчэ падумалася вось пра што. 2018-ы аб’яўлены ў Беларусі годам малой радзімы. Хай гэта, можа, і нясціпла прагучыць, з такіх малых радзім “К” ужоatory год публікацыямі яе журналістаў стараецца складваць на сваіх старонках Радзіму вялікую — нашу краіну. Зараз мне за яе вельмі крыўдна, што прадстаўляць Беларусь на Еўра будзе не айчынны артыст, скажам, гурт Shuma, а чужынец Alekseev. Якому пажадаць поспеху ўсё ж трэба.

К

Ігар САЎЧАНКА — гэта “высакалобы” канцэптуаліст, чым працам, аднак, уласцівая не толькі глыбіня, але і паэтычнасць ды няўлоўны рамантызм. Прадстаўнік Мінскай школы фатаграфіі, ён, у той самы час... не зусім фатограф — прынамсі, у звыклым разуменні слова. А ўвасабленне яго мастацкіх ідэй можа прымаць якую заўгодна форму — пажоўкля старыя здымкі, навуковы артыкул, гукавы файл...

Але ў кожным разе можна казаць пра асаблівую інтанацыю, свядома абраную форму і дзіўную сюррэальнасць, якая ўзнікае, здавалася б, з нічога — з дапамогай адно адмысловага позірка мастака на будзённую рэчаіснасць. Саўчанка — адзін з першых беларускіх фатографу, які выкарыстаў фота не як прыкладны, а як метафізічны інструмент. І калі сярод айчынных калег ён не заўжды знаходзіў паразуменне, то заходнія куратары і галерысты ацэньваюць яго работы высока — пра што сведчыць хаця б змястоўны “паслужны спіс” удзелу ў міжнародных праектах. Прычым, як выявілася падчас нашай размовы, Ігар Саўчанка здольны на глыбокія пагружэнні не толькі ў мастацтва.

Падрыхтавала
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Глыбокія воды Ігара Саўчанкі

Ці не самы энigmatычны беларускі мастак — пра подпісы без фота, пумы часу і 192 метры асабістага маўчання

1989 — 1995 гады. Цяпер ён ужо пройдзены. Але калі адказваць на ваша пытанне, то, мяркую, з сотні мастакоў, якія штосьці падобнае робяць, толькі з дзясятка кіруюцца выключна ўнутраным пасылам. Тым болей, адна з фундаментальных якасцей фатаграфіі — здольнасць працаваць з часам. Тым альбо іншым чынам. Прычым лепш, калі гэта не проста лоўля імгнення, якое выслізгае, а штосьці больш грунтоўнае. Акурат таму я і працаваў са старымі фота. Многія аўтары, дарэчы, працуюць з сямейнымі фатаграфіямі, але гэта — не мой выпадак. Я звяртаўся да любых здымкаў, зробленых 60-80 гадоў таму, і мне не было важна, хто на іх выяўлены.

— Чым яны для вас з’яўляліся — матэрыялам, або...

— Яны нібыта акенцы ў часе. Ты бачыш, наколькі ён змяняўся: зусім іншыя твары, іншыя стасункі паміж людзьмі. Вельмі шмат таго, што існуе на старых фотаздымках, ужо немагчыма паўтарыць. І якая розніца тады для фатографа, што перад аб’ектывам яго камеры? Ці жыццё, якое праходзіць цяпер, ці тое ж жыццё, якое хтосьці спыніў пэўны час таму? Для мяне асабіста было цікава другое. І тут няма ніякай настальгіі па мінулым — гэта проста вель-

мі своеасаблівае ўзаемадзеянне з часам.

— А чаму для сваіх работ вы выкарыстоўвалі фотаздымкі пэўнай эпохі, а не ўсе запар?

— Вы маеце рацыю, гэта асэнсавана. Я для сябе вырашыў, што фатаграфіі мусяць быць не вельмі даўнімі — не даўней за 1920-я. Старэйшыя падаюцца мне занадта далёкімі і, адпаведна, чужымі. З другога боку, і не надта блізкімі па часе, не маладзейшымі за год майго нараджэння. Тут, наадварот, залішняя цеплыня ў адчуваннях можа перашкаджаць убачыць штосьці важнае. Такім чынам, атрымаўся перыяд ад 1930-х да 1960-х гадоў — ён быў мне найбольш цікавы.

— Як да вас прыходзяць ідэі праектаў? Гэта пакутлівы працэс ці, наадварот, лёгкі і спантаны?

— Не ведаю. Шчыры кажучы, я праектамі і не працую. Ані тады ў фатаграфіі, ані, тым больш, цяпер. Але ва ўсе перыяды мне трэба было шмат часу, каб настроіцца на пэўную хвалю. Працы пачынаюць рабіцца, назапашваюцца, а потым выбудоўваюцца ў пэўны масіў, кангламерат. Праектамі гэта назваць нельга — хутчэй, такая мэтанакіраваная вытворчасць, якой рухае вольная настройка. Але ў выніку

атрымоўваецца, што тэмы прац, якія з’яўляюцца, не супярэчаць адна адной, і яны пачынаюць паміж сабой ўзаемадзейнічаць, складацца ў нешта суладнае.

— А што да творчых імпульсаў?

— Яны могуць быць самымі рознымі. Пачутыя фразы, штосьці мільгане ў кіно... Даволі часта гэта асаблівасці ўзаемадзеяння святла і ценю.

— Вяртаючыся да пытання працы з часам. Вы працуеце на ўзроўні адчуванняў і прадчуванняў?

— Тут выяўляецца важная ўласцівасць фатаграфіі. Любы стары здымак, калі мы глядзім на яго з вышыні нашага часу, дае нам перавагу. Мы ведаем працяг гісторыі — тое, што давядзецца паспытаць тым людзям, якія зафіксаваныя на фотаздымку. А яны — не ведаюць. І ўжо адно гэтае адчуванне стварае пэўны драматызм сітуацыі. У прынцыпе, амаль кожная фатаграфія яго ўтрымлівае, не толькі тая, што зроблена, скажам, напярэдадні сусветных катастроф. Бадай, кожнае фота можа штосьці прадказваць.

— Ці ўлічваеце вы магчымасці інтэрпрэтацыі вашых твораў?

— Пры іх стварэнні я спадзяюся, што знойдуцца гледачы, для якіх пэўныя рэчы акажуц-

ца сугучнымі. Вітаю ўсе інтэрпрэтацыі, асабліва калі яны цікавейшыя за мае ўласныя, а такое часам здараецца. Аднак цалкам усведамляю, што некаторым людзям мае творы будуць не тое, што няблізкія, а нават выклічуць у іх актыўнае непрыняцце. Што я з гэтым магу зрабіць? Так будзе — і ўсё.

— Ці ёсць тэма водгукі, якія вы б назвалі неадэкватнымі?

— Гэта калі нехта бачыць у маіх творах тое, што і блізка не мелася на ўвазе. Напрыклад, грамадска-палітычны кантэкст. Ды і пэўныя прыёмы працы з выявай, скажам, “прыбіранне” твараў на фота, нехта чамусьці адназначна звязвае з тымі часамі, калі нешта падобнае рабілася, каб “прыбраць”, “схаваць” свайго сваяка або сябра з сумесных фотаздымкаў... Нам зразумела, пра што ідзе гаворка.

— Многія сапраўды рабілі так, калі іх сваякоў рэпрэсіравалі. І ў вас таксама — людзі faceless.

— Але я не закладваў той сэнс у свой праект. Мне было важна выявіць абязлічанага чалавека, Чалавека як такога. Проста Жанчыну або проста Дзіця — без канкрэтыкі. Мне важныя таксама мадэлі міжасобных стасункаў, якія паміж імі ўзнікаюць: Маці і Дзіця, Мужчына і Жанчына, Дарослыя і Дзеці... Гэта тое, што я называю абагуленымі мадэлямі чалавечага існавання. Твары там не патрэбныя. Вось і ўсё.

— А чым абумоўлена ўвядзенне на старых фотаздымках нейкіх новых элементаў — скажам, колеру?

— Калі я ўводзіў у выяву чырвоныя лініі, драпіны, расколіны, гаворка ішла, умоўна кажучы, пра нешта таямнічае. І яно можа вольна такім чынам праяўляцца.

— Ці існуюць, на ваш погляд, табуіраваныя тэмы для мастацтва?

— Калі яны і ёсць, то, напэўна, адзінкавыя. А ўвогуле, мне падаецца, што ў мастацтве табу быць не можа, — усё на волю мастака. Прыгадайма трагічныя кінастужкі пра вайну, якія з’яўляюцца прыкладам сапраўдных твораў мастацтва. Для мяне асабіста пэўныя тэмы застаюцца недакранальнымі, бо я дакладна ведаю, што не дам з імі рады.

— Дарэчы, пра таямнічае. У адным са сваіх інтэрв’ю вы распавядалі пра працэс працы над аналагавай фатаграфіяй. Пра цёмны пакой, у якім праяўляюцца фотаздымкі. Ці была ў гэтым пэўная магія? Наколькі, на ваш погляд, пераход на лічбу змяніў стаўленне да самой фатаграфіі? Магчыма, ён паўплываў і на вас?

— Я развітаўся з фатаграфіяй на пэўны час з-за іншых прычын. Аднак згодны, што, калі асэнсоўваць стары працэс атрымання

здымка, ёсць у ім пэўная магія. Лічбавая фатаграфія, безумоўна, яе пазбаўлена, але ў нечым гэта, можа, і да лепшага. Справа ў тым, што ў выпадку з лічбай увесь фокус у працы мастака пераносіцца на канцэптуальны бок, саму ідэю. А фотаапарат і ўвогуле тэхналогія становяцца ў чыстым выглядзе інструментам. У аналагавай фатаграфіі часцяком інспіраваў сам працэс, а ў лічбавай такога няма — і ўвесь цяжар працы па стварэнні сэнсу кладзецца на аўтара, на тое, што ён мае на ўвазе.

— Атрымліваецца, што раней гэта быў працэс стварэння, а сёння — больш адбору, сартавання?

— Я б так не сказаў. Стварэнне пачынаецца не падчас маніпуляцый пры друку або дадатковай апрацоўкі негатыву ці копіі. Стварэнне — гэта найперш увасабленне пэўных ідэй з той ці іншай ступенню ўдаласці. У мінулым яно адбывалася з дапамогай аднаго інструментарыя, сёння — іншага. Я ніколі, па шчырасці, не быў шалёным адэпта тых тэхналогій. Мне гэта проста не здавалася цікавым. Ды і друк фота для мяне быў што тая катарга.

— Але апошнім часам назіраецца вяртанне да аналагавай фатаграфіі. Мабыць, для многіх гэта магчымасць злавіць тое пачуццё, калі да канца не ведаеш, што можа атрымацца ў выніку?

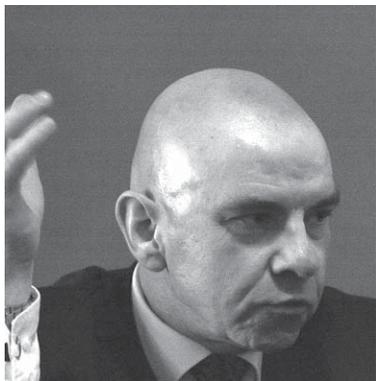
— Можа, для кагосьці непрадказальнасць выніку і з'яўляецца матывам для творчасці, але дакладна не для мяне. Я за тое, каб аўтар разумеў, што ён хоча атрымаць і што атрымае напрыканцы. Менавіта ў гэтым, на мой погляд, каштоўнасць фатаграфіі — а не ў такой падвержанасці ўплыву тэхналогій, калі мы не да канца кіруем працэсам. Тэхналогія — не надта істотны бок справы. Важна іншае: што і як будзе выяўлена. Ведаецца, часам захапленне старымі тэхнікамі — гэта такі цень жывапісу, жывапісна-рамантычнага ўплыву на фатаграфію. У сваіх вытоках яна была моцна звязана з піктарызмам, і, на мой погляд, часцяком фотатворы, выкананыя з дапамогай старых тэхналогій, нічога новага не нясуць. Гэта, на жаль, не болей за радзімыя плямы мінулага спадчыны.

— Уявім сітуацыю: жыццё распарадзілася так, што вам давялося працаваць фотакарэспандэнтам. Як бы вы да гэтага паставіліся? Як да творчай дэградацыі ці як да карыснага досведу?

— Было б цікава. Бо акурат цяпер мне падабаецца менавіта непасрэдная, прамая фатаграфія — хай сабе і не дакладна рэпарцёрская, але блізкая ёй па духу і стылю. Толькі раблю я такія здымкі звычайна ў коле сяброў і калег, а не на тых ці іншых публічных мерапрыемствах.

Вядома, многае б залежыла ад уласна рэдакцыйных заданняў. Адна справа — апынуцца на месцы знакамитага Роберта Капы, а зусім іншая — стаць рэпарцёрам раёнкі. Але, мяркую, нават у другім выпадку паспрабаваць мне было б цікава. Бо ўсё роўна я буду здымаць так, як бачу. З гэтым нічога не зробіш.

— Чаму вы ў 1997 годзе развіталіся з фатаграфіяй? Літаратура перамагла выяву? Або адчулі вычарпанасць гэтага творчага металу?

Любы стары здымак, калі мы глядзім на яго з вышыні нашага часу, дае нам перавагу. Мы ведаем працяг гісторыі — тое, што давядзецца паспытаць тым людзям, якія зафіксаваныя на фотаздымку.

— Я ўжо не мог выпягваць нешта новае з фатаграфічнай выявы. А паўтараць тое, што раней было зроблена — нецікава. Таму спачатку з'явіліся словы, фразы, і яны паступова перацягнулі ўсю сэнсавую нагрузку на сябе. Апагеем можна лічыць серыю з “глухімі”, засвечанымі выявамі — калі мы яшчэ знаходзімся ў полі фатаграфіі, але на ёй ужо нічога не відаць, і ўсё вызначае подпіс. Потым засталіся толькі подпісы пад здымкамі, якія ніколі не былі зробленыя альбо якіх у прынцыпе не магло быць. І ўрэшце ад фатаграфіі застаўся адно яе прывід ці фантом.

— А якія выяўленчыя сродкі вы лічыце найбольш актуальнымі сёння?

— Сёння спектр інструментаў для мастакоў неверагодна шырокі, кожны можа выбіраць з гэтага арсеналу тое, што бліжэй менавіта яму. Прыкладам, Эвеліна Домніч і Дзмітрый Гельфанд для ўвасаблення сваіх ідэй выкарыстоўваюць працу цэлых навуковых інстытутаў. Мае медыя больш сціплыя — тэкст, гук, відэа.

— Самае цікавае, што вашы апошнія працы таксама ўтрымліваюць у сабе зварот да часу — толькі ўжо з дапамогай гучу і тэкстаў. Вы ствараеце кантэкст, канструіруеце пэўную сітуацыю, у якой раптам праяўляцца след часу.

— Сапраўды, з пугаў узаемаасункаў з часам я наўрад ці ўжо выберуся. Ды і не хачу, мне гэта сапраўды вельмі цікава. Я ствараю даклады разнастайных навуковых канферэнцый, якія ўвогуле не адбываюцца, лісты, у якіх адсутнічае і аўтар, і адрасат, ненапісаныя ў свой час часопісныя артыкулы... Заўсёды дбайна дапасоўваю свае штукі да рэальнага гістарычнага кантэксту — так, каб камар носу не падтачыў.

— Адна з самых нечаканых вашых работ — “Вечны я”. Гэта падборка вершаў “абсурдыста з Ганцавічаў” невядомага беларускага паэта Міхася Гурэвіча, які, быццам бы, друкаваўся ў 1920 годзе ў “Нашай ніве”.

— Па шчырасці, ніяк не магу яе патлумачыць. Проста быў напісаны адзін верш на беларускай мове. Потым другі, трэці. Калі назбіралася дастаткова колькасць, было вырашана аформіць іх у асобны праект.

— Але ж “Наша ніва”, здаецца, выдавалася толькі да 1915 года. А вы кажаце пра гістарычную дакладнасць.

— Мушу вас паправіць: спроба адрэдагаваць газету была і ў 1920-м. Праўда, выйшлі тады зусім няшмат нумароў.

— Многія вашы работы моцна інтэграваны ў рэальнасць. Прыкладам, рэспіенту прапаноўваецца выйсці на пэўную вуліцу, націснуць на кнопку светлафора — і тады ён здолее адчуць нешта незвычайнае. Вас не пужае амаль поўнае растварэнне мастацтва ў паўсядзён-

У адной з работ я выкарыстаў пакункі ад малочнай прадукцыі пэўнага айчыннага прадпрыемства, якую можна набыць у любой краме. Мне вельмі даспадобы, калі матывам твора становіцца не выдуманая рэч, а тая, што існуе побач.

насці, якое можа весці да яго прафанізацыі?

— Наадварот, для мяне гэта надзвычай цікава, калі можна зрабіць што-небудзь на аснове звычайных элементаў рэчаіснасці. Скажам, у адной з работ я выкарыстаў пакункі ад малочнай прадукцыі пэўнага айчыннага прадпрыемства, якую можна набыць у любой краме. Мне вельмі даспадобы, калі матывам твора становіцца не выдуманая рэч, а тая, што існуе побач. Варта на яе паглядзець пэўны чынам, і яна адкрые багацейшы пласт значэнняў. Што да небяспекі... Тут, я лічу, усё аддаецца на волю мастака. Усё залежыць ад таго, як і пра што ён гаворыць. А сродкі могуць быць любыя.

— Урэшце, хацелася б звярнуць увагу на яшчэ адзін ваш творчы праект або хобі. Тут маецца на ўвазе пагружэнне з аквапангам.

— Праект. Я нават унёс яго ў свой паслужны спіс. Хобі гэта назваць складана, бо гутарка вядзецца пра тэхнічны дайвінг.

— У чым яго спецыфіка?

— У звычайным дайвінгу нельга пагружацца аднаму. У тэхнічным, калі ты дасягаеш пэўнага прасунутага ўзроўню, практыкуюцца адзіночныя пагружэнні. Аднаводна, прадугледжваюцца зусім іншыя патрабаванні да рыштунку, самападрыхтоўкі. На пэўным адрэзку ўсё застаецца выключна ў тваіх руках. Ну, і глыбіні, вядома ж, зусім іншыя.

— А з чым было звязанае гэтае захапленне? З неабходнасцю атрымаць новы досвед?

— Ды ні з чым. Проста ты аказваешся на той глыбіні, на якой, апрача цябе, на ўсёй планеце пабывалі толькі чалавек дваццаць. Мяне ніколі не цікавіла практычнае прымяненне тэхнадайвінгу — прыкладам, пранікненне на затопленыя караблі. Вабілі выключна звышглыбокія пагружэнні самі па сабе.

— Калі і дзе было ваша апошняе пагружэнне?

— 21 красавіка 2004 года. Чырвонае мора ў раёне Сінайскай паўвыспы, паўднёвай яе часткі. Там ёсць такое вядомае месца сярод нырцоў — Блакітная дзіра. Гэта каралавы рыф з выхадам у адкрытае мора ў выглядзе калодзежа. Ты робіш крок — і пад табою адразу 110 метраў. А далей — яшчэ большыя глыбіні. Яны нам і былі патрэбныя. Тады я пагрузіўся на 192 метры.

— Хтосьці вам сустрэўся на глыбіні? Магчыма, рыбы, якія сілкуюцца святлом?

— На шчасце, ніхто. Каб гэта было Чорнае мора, там была б цемра, і ты мог бы прымоўціць у ёй каго заўгодна. Але Чырвонае — светлае мора, там усё відаць. Тым больш, што для пагружэння абіраецца сярдзіна дня, каб сонца было ў зеніце. Тут варта патлумачыць: з 150 хвілін пагружэння

пяць хвілін прыйшлося на спуск у рэжыме вольнага падзення, адна хвіліна — знаходжанне на фінальнай глыбіні, і ўвесь астатні час — на пад'ём. І ты разумееш, што кожная нават самая дробная памылка можа стаць фатальнай.

— А чаму вы закінулі гэтую справу?

— Па той самай прычыне, што і ў свой час фатаграфію. Я дасягнуў пэўнай мяжы, пераадолець якую было складана. Трэба было выбіраць: альбо поўнаасцю прысвяціць сябе тэхнадайвінгу, каб далей прагрэсаваць, альбо яго пакінуць. Нырэнц, які ўстанавіў тагачасны сусветны рэкорд — метраў здаецца 280, імкнуўся да гэтага дзесяць гадоў. Больш за тое, гэта была яго чацвёртая ці пятая спроба. І я зразумеў, што для мяне важней іншае.

— Мастацтва вам падобнае адчуванняў не дае?

— Чаму? Гэта ж тое самае! Ты можаш апынуцца на той глыбіні, дзе да цябе не бываў ніхто.

— Вы лічыце тэхнічны дайвінг часткай вашай мастацкай практыкі. Адсюль паўстае пытанне пра ролю мастака. Ясна, што сёння гэта ўжо не толькі той, хто працуе пэндзлем або разцом. Дык а хто тады?

— Хто выказваецца пра актуальныя для яго аспекты быцця і часу найбольш бліжкім для яго спосабам.

— А наколькі прыцягальны для вас сённяшні час? Напрыклад, фатограф Сяргей Ждановіч кажа, што яму ўжо нецікава фатаграфіаваць Мінск, бо ён становіцца падобным да глянцавай карцінкі.

— Мае працы не знаходзяцца ў канфілікце з сённяшнім часам. Нават калі гаворка ідзе пра рэчы, з ім не звязаныя, менавіта сучаснасцю яны і натхнёныя. А што да вызначэння Мінска — збоўлага годны. Аднак яшчэ засталіся “цёплыя” раёны, дзе можна здымаць. Праўда, іх становіцца ўсё меней.

— Як вы ацэньваеце наша мастацкае поле, якое часта перапракаюць у ізаляванасці ад свету і адарванасці ад сусветных мастацкіх працэсаў?

— Пра адарванасць можна было казаць гадоў 30 таму. Сёння, мне падаецца, тое не актуальна. Інтэрнэт дазваляе адсочваць практычна ўсё, што робіцца ў свеце мастацтва — было б жаданне. Плюс магчымасці асабістых паездак. Што наконт спазнення... Калі гаварыць агулам, то яно ёсць. Аднак, калі казаць пра індывідуальныя выпадкі, то ў нас ёсць мастакі, якія, паводле сваіх унутраных мастацкіх імпульсаў, зусім не выглядаюць архаічна. Нават калі яны і не ў курсе сусветных падзей. Праўда, калі рабіць паралелі паміж нашым творчым асяродкам і сусветным, узнікаюць пытанні, звязаныя з мастацкай адукацыяй. Калі параўнаць, якія мастакі выходзяць з еўрапейскіх навучальных устаноў і беларускіх, перавага будзе пакуль не на нашым баку.

— Вашы творы знаходзяцца ў шматлікіх музеях свету. Пару гадоў таму буйная інстытуцыя Расіі — Дзяржаўны музейна-выставачны цэнтр РОСФОТО — сфарміраваў сваю калекцыю работ аўтараў Мінскай школы. Чаму з боку нашых музеяў не назіраецца падобная цікавасць?

— Мне падаецца, што гэта пытанне комплекснае. Патрэбна інстытуцыя, якая палічыла б важным сфарміраваць падобную калекцыю і ўвогуле працавала б з фатаграфіяй на пастаяннай аснове. Каб там былі супрацоўнікі, якія б адчувалі сябе прафесійна на гэтым полі, арганізацыйныя і фінансавыя магчымасці — шмат чаго мусіць супасці. Але, безумоўна, я вітаю гэты працэс, бо фатаграфія Мінскай школы заслугуаюць падобнай атрыбуцыі ў беларускіх інстытуцыях, а не толькі замежных.

— І галоўнае пытанне: чаму вы носіце два гадзіннікі — на левай руцэ і на правай?

— Гэта (задуманая паўза)... Панты танныя.

Пытанні задавалі Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Пётра ВАСІЛЕЎСЬКІ, ІАН НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.

Макраздымкі, мюзікл, сатырычны хорар, сацыяльная драма... Вось няпоўны пералік жанраў, якія можа прапанаваць кіно, знятае на мабільны тэлефон. У той самы час, VII Міжнародны фестываль мабільнага кіно velcom Smartfilm, які сёлета прайшоў пад лозунгам "Выйдзі за межы жанра", не толькі выявіў багаты спектр мастацкіх выказванняў, але і прадэманстравалі творчую абмежаванасць аўтараў.

Кіно як маленькі абсалют

Стваральнікі "Ягора" дзякуюць за ўзнагароды.

Сёлета ў фестывалі прынялі ўдзел 311 работ з 51 краіны свету. Беларускіх стужак — 77. Гэта прыстойная лічба, але, на жаль, як часам бывае, колькасць не заўжды вызначае якасць. "Не ведаю што адбылося ў гэтым годзе, але менавіта да беларускіх работ узнікала найбольш пытанні", — вызначыў тэндэнцыйны член журы фестывалю, рэжысёр Мітрый Сямёнаў-Алейнікаў на цырымоніі закрыцця форума. "Сёлета ў беларускім конкурсе ўсе было ўмерана пакаёвай тэмпературы, — падтрымаў калегу кінакрытык Максім Жбанкоў. — Мне асабліва не хапала драў, імпэту, экраннага рок-н-ролу".

"Умерана пакаёвай тэмпературы"

маў спецыяльны прыз за лепшы беларускі фільм ад кампаніі velcom.

Тым не менш, адносна відэочаг беларускага фаварыта прафесійнае журы выказалася стрымана. "Мяне збынтэжыла палобнае драматычнае прачытанне Горвата, — пракаментавалі Максім Жбанкоў. — Непасрэдна ў літаратурным творы няма тых шэкспіраўскіх жарсцяў, якія прапаўняюць стваральнікі карціны".

Сапраўды, стужку Рамана Падаліка і Міхаіла Зуй можна папракнуць у пэўнай тэатральнасці і пафасе, але прыкладны выкарыстанні тэатральнай мовы і экспрэсіўнасці ў "Ягоры" прыемна ўражае. Дзеянне ў фільме адбываецца ў дзвюх прасторах — кінематаграфічнай, калі перад глядачом паўстае Ягор у выглядзе вандруніка (акцёр Аляксандр Малчанаў), і тэатральнай — калі сюжэт з тым жа Ягорам і яго аднавяскоўцамі разыгрываецца ў цёмнай прасторы сцэны, дзе пейзаж і асяродак адсутнічаюць — і, адпаведна, становяцца няважнымі.

Безумоўна, сродкі тэатра — гэта небяспечная зона для кіно, але рэжысёрам удалося прайсці па лязе брытвы і спалучыць у адно сінкрэтычнае дзеянне дзве ўмоўнасці. Дзіўная рэч, але побытавы і просты тэкст Андруся Горвата атрымаў новае вымярэнне — метафізічнае, у якім беларуская прастора абарочваецца магнічнай пустэчай, куды ўсё сыходзіць і з якой усё нараджаецца. "Ягор" — гэта той самы нефармат, якім і запамніцца сёлетні фестываль мабільнага кіно.

Што да замежных аўтараў, то кратэўныя падыходы да стварэння менавіта мабільнага кіно акуралі і адлюстравала чашчэрка пераможцаў. Спіннімы на Гран-пры, які атрымала дакументальная карціна "Інтэр'еры і экстэр'еры" Ашыка Мостафы

Безумоўна, фестываль мабільнага кіно прапанаваў "ежу для спахывы" і розуму, і сэрцу. Ды ўсё ж яго фармат выклікае пэўныя пытанні. Жанравая разнастайнасць — адсутнасць тых самых межаў — паставіла журы перад складаным выбарам. Якім чынам судзіць самых межаў — паставіла журы перад складаным выбарам. Якім чынам судзіць самых межаў — паставіла журы перад складаным выбарам.

Мітрый Сямёнаў-Алейнікаў, Антон Сідарэнка і Максім Жбанкоў каментуюць свой выбар.

Мы паглядзелі мабільны фільм, з якога распаўскаецца кіно, — пракаментавалі выбар журы кінакрытык Ігар Сукманаў. — У чым адрозніцкі кінематограф ад іншых відаў мастацтваў? У тым, што ён не скваны патамі літаратуры, жыццяпісу, музыкі і г.д. І тое, што мы пабачылі — акуралі той самы маленькі абсалют.

Трагікамедыя "Дыягназ — каханне!" Мінскага абласнага драматычнага тэатра ў Маладзечне стала бенефісам актрысы Людмілы Рошчынай. У аснове спектакля п'еса "Каханне на дзве дзеі" расійскага журналіста і драматурга Андрэя Максімава.

Рэжысёр-дэбютант Алена Рахмангулава — відучая актрыса тэатра, пастаноўшчык сцэнічнага руху ў многіх спектаклях — апрагне сваіх герояў як парыхскіх мімаў — у чорныя трыко — і выбудоўвае спектакль, у асноўным, на пластыцы. Мастак Валерый Юркевіч у якасці цэнтральнага вобразу выбірае карычневы чамадан, падобны і на купт ў дарозе жыцця, і на балаганчык лёсу. Спектакль пачынае дзвючка ў яркай сукенцы з маленькім чамаданчыкам, які ўвасабляе жыццёвы вопыт — малы на пачатку шляху і цяжкі, непад'ёмны ў сталасці.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Smart-купалаўцы і меладрамы малюскаў

Smartfilm — прыклад цудоўнага спалучэння мастацкіх і ўласна эканамічных памкненняў. А яшчэ — максімальна дэмакратычнага (у добрым сэнсе слова) стаўлення да кіна-відэатворчасці. Патлумачу. З аднаго боку, умовы конкурснай праграмы — вельмі простыя. Фантазія ўдзельнікаў — амаль нічым не абмежаваная: злымай сваім смартфонам што заўгодна, як заўгодна, хіба хранаметраж мусіць быць не больш за 10 хвілін. З другога боку — параўнанне аматарскіх "шэдэўраў" з праўдзю прафесійнымі працамі прыводзіць да думкі, што навучанне і павышэнне кваліфікацыі яшчэ ніхто не адмяняў. І хай выбудова прафесійнай кар'еры праз гэты фестываль — хутчэй выключэнне з правілаў (хаця прыклад такі ёсць — гэта рэжысёр Мітрый Сямёнаў-Алейнікаў), за правіла можна лічыць іншае — выхаванне добрага густу і разумення кінамовы, увагу да кароткага

метра, які не так часта трапляе на экран. Што ж да ўласна тэхнічных параметраў, дык "карцінка" з кожным годам паляпшаецца — праз усё новыя і больш дасканальныя мадэлі смартфонаў. Становячыся, па сутнасці, дадатковай рэкламай прасунутай электронікі. І рэкламай прафесіяналізму, які год ад года ўзрастае.

А што ж уласна мастацкае, пошук новых ідэй? Дзесяць лепшых фільмаў, паводле журы, вылучаліся разнастайнасцю. Таму ў вызначэнні пераможцаў поўнай аналагічнасці не было. Ніхто нікога не "прапіхваў-прасоўваў" — ні ў якім разе! Проста, кожны з членаў журы абіраў тое, што здавалася яму больш важным, бліжэй і значным. А што ж астатнія гледачы? Кожны з іх гэтак жа быў уражаны чымсьці сваім. Уражаны, ды яшчэ які!

"Доўгая гісторыя каратка" (Румынія, 1-я прэмія) скарала найперш прыгажосцю, удала абранымі

папраўдзё "аўтарскімі", нешараговымі ракурсамі. Тут змясіліся макрасвет і мікрасвет (пры належным асвятленні, слімак у ракавіне раптам асацыяваўся з планетай, а зіхаценне зморшчын-ячэек, знятых буйным планам, нагадвала ледзь не будова клеткі пад мікраскопам). Рэальнасць межавала з фэнтэзі (выцягнутышыся, малоск "ператварашыся" ў страуса, папарываўшыся рожкамі — у прадстаўніка незямной цывілізацыі). Пластычнасць руху малюскаў выглядала і мадэрн-харэаграфіяй, і непрыхваанай эротыкай. Драматургія аказалася блізкай санатна-сімфанічнаму цыклу. Аповед падзяляўся на некалькі частак з паўзамі-зацімненнямі паміж імі і меў лірычную кульмінацыю і ідыяне тэм у фінале. Дакументалістыка "у свеце жывёл" наблізілася да меладрамы з элементамі трылера (калі ў другой частцы пачулася кваканне нябачнай жабы, мільгнула думка:

Кадр з фільма "Ягор". Фота з сайта smartfilm.by

а раптам з'яўляць?). А ўвесь фільм дыхаў зачараваннем. Такой любові да ўсяго, што трапляе ў поле зроку, мне не хапала ў "Інтэр'ерах і экстэр'ерах" (ЗША, Гран-пры). Але ў гэтай працы, знятай адным доўгім кадрам, чуўся боль за адсутнасць прыватнай прасторы (нават у час малітвы чалавек застается "на вуліцы"), гэткае "прапльванне" жыцця. Можна, гэта і быў боль аўтара за родны Бангладэш, дзе вялася здымка?

Добрым гумарам, непрадказальнай развязкай парадаваў фільм "Якраз

"Ягор", зняты акцёрамі-купалаўцамі паводле кнігі "Ралзіва "Прудок" Андруся Горвата. Раман Падаліка і Міхаіл Зуй выступілі рэжысёрамі, а нядаўня выпускніца Акадэміі мастацтваў Ксенія Васілеўкіна — апэратарам. У фільме, адзначаным ажно двума прызамі (глядальскага журы і velcom) ёсць сінтэз эпікі і гумару, тэледакументалістыкі і тэатральнасці. Гэткае "запаволеная кліпавасць" па прычыне "спынніа, імгненне — хадзіць б на імгненне". Прыёмны мінімалізм, перанесены з музыкі і адаптаваны да мастацтва фатаграфіі: мы бачым некалькі стоп-кадраў, блізкіх паводле стылістыкі да групавых фота сярэдзіны XX стагоддзя, толькі колькасць людзей на іх паступова павялічваецца, а потым — вар'іруюцца дэталі. Дзмітрый Есеньвіч, не змяняючы агульнай мізансцэны, па чарзе паўстае ў трох розных ролях: участковага мільціянера, старшынкі калгаса і святара. Брава, купалаўцы!

У "дзясціку" ў прафесійнага журы патрапіў фільм

Надзея БУНЦОВІЧ

Ці ёсць жыццё на Месяцы, а беларускі тэатральны працэс — па-за сталіцай ды іншымі гарадамі? Мальня тэатры, размешчаныя ў раённых цэнтрах Маладзечне, Слоніме і Пінску, адказваюць: "Ёсць!" Аднойчы ім стала зацеснай даматканая світка аматарскага калектыву на сцэне гарадскога ДК, яны атрымалі статус дзяржаўных тэатраў і свае прафесійныя пляцоўкі ды сфармавалі трупы — як з выпускнікоў профільных навучальных устаноў, так і з актывістаў самадзейнасці. Звернем увагу на нядаўнія прэм'еры рэгіянальных тэатраў.

Маладзечанскі "Дыягназ — каханне!"

Трагікамедыя "Дыягназ — каханне!" Мінскага абласнага драматычнага тэатра ў Маладзечне стала бенефісам актрысы Людмілы Рошчынай. У аснове спектакля п'еса "Каханне на дзве дзеі" расійскага журналіста і драматурга Андрэя Максімава.

Рэжысёр-дэбютант Алена Рахмангулава — відучая актрыса тэатра, пастаноўшчык сцэнічнага руху ў многіх спектаклях — апрагне сваіх герояў як парыхскіх мімаў — у чорныя трыко — і выбудоўвае спектакль, у асноўным, на пластыцы. Мастак Валерый Юркевіч у якасці цэнтральнага вобразу выбірае карычневы чамадан, падобны і на купт ў дарозе жыцця, і на балаганчык лёсу. Спектакль пачынае дзвючка ў яркай сукенцы з маленькім чамаданчыкам, які ўвасабляе жыццёвы вопыт — малы на пачатку шляху і цяжкі, непад'ёмны ў сталасці.

ПАЭМА БЕЗ МЯДЗВЕДЗЯ

Слонімска драмтэатр прадставіў народную паэму з мядзведзям "Тарас на Парнасе" Сяргея Кавалёва паводле хрэстаматычнага твора Канстанціна Веранічына ў пастаноўцы Васіля Сяўца.

Жанр прадугледжвае шыганскія танцы, але на самой справе Зеўса, які перакінуўся ў мядзведзя, прадстаўлены толькі запісам звырнага рыку. Запёўкай спектакля становіцца выдатна пастаўлены карагод "Як пайду к кавалю..." У спектаклі занятыя практычна ўся труппа тэатра. У першым дзеянні акцёры рухаюцца і існуюць у рытме гарэзлівага народнага танца, які шмат у чым задаецца Багданам Клімавым — Амурам у белым

мужчынскі вобраз: бліскуча выканала яна і ролю Чорта ў "Камедыі" Уладзіміра Рудана.

Бутафорскі мінімалізм сігнаграфіі апраўданы этнаграфічнашо літаратурнага матэрыялу і агульнай эстэтыкай пастановак калектыву, першапачаткова арыентаванага на традыцыйны беларускага народнага тэатра (сцэнограф Аляксандр Толкач). Аднак такая неавершанасць сігнаграфіі патрабуе паўнаважнага светлавога раэжэння, якое ў спектаклі адсутнічае (выкарыстоўваецца толькі частковае асвятленне некалькіх асноўных колераў), і складаныя касцюмы, якія спрыяюць раскрышо вобразу персанажаў. Разнастайнасць архетыпаў антычнага танца, які шмат у чым задаецца Багданам Клімавым — Амурам у белым

"Рагнеда" паводле п'есы "Палачанка" Аляксея Дударава. Рамагтычная фантазія драматурга пазбаўлена гістарычнай праўды, але строі тон пастаноўкі імкнецца пераканаш неадасвечанага гледача ў адваротным. У прыватнасці, шматлікія касцюмы, якія пераважаю ствараюць матэрыяльны свет спектакля, настолькі падрабязныя, што пакідаюць адчуванне музейнай рэканструкцыі (мастак Ніна Бабровіч). Тым не менш, таленавітая сцэнаграфія Пятра Анашчанкі фармулюе сваю знакавую сістэму: сярэднявечныя срэбныя плаціны з атчаканенымі на іх ралавымі гербамі (скапанасць і ўлада), каваныя рашоткі (несвабода), пагост з мячоў, усаджаных ў сцэну (бяспаская смерць).

Уверцюрый гучыць адна з алегарычных пластычных сцэн, дзе тры славянскія мойры гулююць чэрапам Святаполка (рэжысёр па пластыцы Валіяціна Пранішнікава). Нібы жадаючы зблытаць у лабірынтны гісторыі беларусаў, Рагнеда кідае чырвоную нітку лёсу Уладзіміру, як Арыядна — бастарду Мінатаўру. Паводле Дударава, іх паганская страсть становіцца крывавай ахвярай на алтары палітыкі. Як старазаветны Лаван, што падмяніў Рахіл, Ліяй, Рагвалод падмяняе дачку яе халопка Кулавай, у усны якой пад страхам пакарання ўкладае абразлівыя словы пра абрэскае паходжанне Уладзіміра. Так і не даведаўшыся праўды, ноўтаралскі князь жорстка помсціў Рагнедзе і яе роду.

Рэжысёр відэочна імкнецца да кінематаграфічна манеры (дыктарскі каментарый і сучасныя музычныя акцэнты ў стылі галівудскіх фільмаў, кліпавасць дзеі). Блытаны тэмпарытм і мантажнасць праўды, ноўтаралскі князь жорстка помсціў Рагнедзе і яе роду.

Рэжысёр відэочна імкнецца да кінематаграфічна манеры (дыктарскі каментарый і сучасныя музычныя акцэнты ў стылі галівудскіх фільмаў, кліпавасць дзеі). Блытаны тэмпарытм і мантажнасць праўды, ноўтаралскі князь жорстка помсціў Рагнедзе і яе роду.

Яму ўсё роўна, дзе нараджацца

Прэм'еры апошняга сезона ў рэгіянальных тэатрах

"Тарас на Парнасе" ў Слоніме.

на "трасяныш", то ў іпатасі адміністрацаркі ў акуларах, парыку і вязанай кофце.

У выніку, паллобоўніца і жонка пачынаюць жыць у адной кватэры. Іа і Муж абвешчаюць Яе вар'яцкай і рамнямі прывязваюць да чамадана вопыту, з ніжняга аддзялення якога нечакана з'яўляецца Урач (Аляксандр Каласніцый), які ратуе геранію. На жаль, гэты вобраз недастаткова падрабязна распрацаваны і, як вынік, некантрастны.

Маючы асабліваць паліць пад настрой кожны дзень розныя цыгарэты, у фінале Ён паліць гаганскага цыгара — бо ўжо няма такіх цыгарэт, якія апраўдаюць Яго жыццё — і пачынае выпіваць, "каб не памятаць пра смерць". Ён і Яна вырашаюць, што ім трэба стаць бацькамі. На сцэне зноў з'яўляецца дзвючка з увешчоры, бо дачка для жанчыны — яе працяг.

"Рагнеда" ў Пінску.

сцэнчных касцюмах, многія з якіх нібы запазычаныя з пастановак народных казак (мастак Людміла Шаўчэнка).

Труппа самага маладога з дзяржаўных рпертурных тэатраў у краіне іграе з моцнай энергіяй і юнацкім імпэтам, ствараючы зладжаны ансамбль. Загалоўны акцёрскі дуэт Рагнеды і Уладзіміра (Антаніна Ракала і Андрэй Бастунец) неверагодна прыгожы. Аднак спектаклю бракуе стальных артыстаў з прафесійным і жыццёвым вопы-

КЛІПАВАЯ "РАГНЕДА"

Малады рэжысёр Павел Марыніч паставіў на сцэне Палескага драмтэатра ў Пінску трагічную легенду

Зміцер ЕРМАЛОВІЧ-ДАШЧЫНСКІ, тэатразнаўца Фота з архіваў тэатраў

Зацікавіўся, ці ёсць у сеціве звесткі пра самую дрэнную карціну ў свеце. Азадачыў пошукавік і вельмі здзівіўся, калі Інтэрнэт выдаў інфармацыю пра амерыканскі прыватны Музей кепскага мастацтва. Установа з'явілася ў 1993 годзе, мае аддзяленні ў трох гарадах. Адзін з заснавальнікаў — антыквар Скот Уілсан. Музейнае крэда наступнае: адзначаць працу мастакоў, чые работы не былі ацэнены ні ў адным іншым музеі.

Яўген РАГІН

Музеі розныя бываюць

У пастаяннай калекцыі дзіўнай установы — каля паўтысячы твораў мастацтва, “занадта кепскага, каб быць праігнараваным”. Ад наведвальнікаў адбою няма. Выснова такая: зарабіць можна на ўсім, нават і на не вельмі добрым. З гэтай нагоды прымоўлася, што і ў беларускай прасторы ўзнік музей Bad Art. Як бы да ўсяго гэтага паставіліся нашы жывапісцы, графікі ды скульптары? Не думаю, каб надта радаваліся. Адным словам, прыватны музей дбае пра даходы і робіць гэта іншым разам надзвычай арыгінальна. Для таго, каб такія інстытуцыі карысталіся попытам, патрэбны нестандартныя ідэі. А на іх, як вядома, — дэфіцыт. Таму калі гэтыя ідэі адсочваюцца ў рэдакцыйнай пошце, радасці маёй няма мяжы.

Ніколі не чуў, да прыкладу, пра літаратурнае караоке. А такой формай працы ўпэўнена карыстаюцца бібліятэкары **Мас-тоўскага** раёна. Прынамсі, пра гэта напісала бібліятэкар **Пескаўскай** сельскай бібліятэкі Галіна Гайдаш. “Літаратурнае караоке ладзілася для ўдзельнікаў аматарскага аб'яднання “Зносіны”, — распавяла яна, — і называлася “Усё пра каханне, усё пра любоў”. *Інтымная лірыка гучала ў музычным суправаджэнні. Была паказана і тэатра-лізаваная інсцэніроўка паводле “Яўгена Анегіна”, дзе ўдзельнікі “Зносіны” праявілі свае акцёрскія здольнасці. Гучалі і вершы Якуба Коласа, Янкі Купалы”.*

Напрадвесні самы час казаць пра каханне. Бібліятэкі **Карэліцкага** раёна падрыхтавалі да Дня святага Валянціна шэраг неардыннарных кніжных выстаў. Пра гэта паведаміла метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі Наталля Казарэз. Своеасаблівыя галерэі “закаханых” аўтараў і іх твораў падрыхтавалі ў **Яр-міцкай, Красненскай, Палужскай** сельскіх бібліятэках. І што вы думаеце, кніжкі пра каханне карысталіся павышаным попытам нават сярод школьнікаў і пенсіянераў.

На здымках:
1 Маслянічны ход ля Аўгустоўскага канала.
2 Падчас вечарыны з нагоды 65-годдзя Тадэвуша Стружэцкага.
3 Прызнанне ў каханні па-пескаўску.
4 Развітанне з зімой у Любчы.

Словам, усе ўзросты для яго прыдатныя.

Наступная нізка навін — пра Масленіцу. На **Аўгустоўскім** канале яна адзначалася ўпершыню. Галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Людміла Трубчык распавяла пра дзейнасць “прыканальнага” бібліятэчнага падворку, дзе можна было даведацца пра сырную сядміцу, паўдзельнічаць у гульнях ды конкурсах.

Развіталіся з зімой і ў гарадскім пасёлку **Любча**. Дырэктар **Навагрудскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталля Кавальская напісала, што не абышлося без скарэння маслянічнага слупа і дэгустацыі блінцоў. “А вось у аграгарадку **Шчорсы**, — працягвае Наталля Кавальская, — *Масленіцу святкавалі на тэрыторыі колішняй сядзібы Храптовічаў. Прынялі ўдзел у мерапрыемстве і навучэнцы Нягневіцкай сярэдняй школы. Аўтар сцэнарыя — валанцёр з Універсітэта культуры і мастацтваў Рыта Яроцкая, а правялі свята работнікі Шчорскаўскага сельскага дома культуры — цэнтру тэатральнай творчасці Ірына Яцкевіч і Ядвіга Моніч”.*

Яшчэ адна навіна ад Людмілы Трубчык. Мас-

леніцу адзначылі **Скідзельскія** гарадская бібліятэка і бібліятэка сямейнага чытання. Пад час падзеі ладзіліся майстар-класы па вырабе лялькі-абярэга.

Завяршае блінную тэму намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна Наталля Дробышава. Для аматараў народнай творчасці, паведаміла яна, у раённыя цэнтры была падрыхтавана музычна-тэатра-лізаваная дзея “Масленічны разгуляй”. Адабыўся батл Вясны з Зімой. Апошняя паабяцала дакучаць нядоўга...

Не магу не пракаменціраваць сітуацыю з геаграфіяй ліставання. Вы заўважылі, што амаль усе вышэй змешчаныя інфармацыі — з Гродзеншчыны. Гэтая вобласць лідзіруе ці не ў кожным аглядзе пошты. А ў астатніх што, няма цікавых вынікаў працы на культурнай ніве? У мяне нават думка з'явілася: стварыць у

навіч наведаў Дзятлаўскі музей, пабываў ля палаца Радзівілаў. Тэма малой радзімы стала галоўнай пад час выязнога семінара, у якім прынялі ўдзел работнікі культуры **Гродзенскага і Скідзельскага** раёнаў. Менавіта яны сталі першымі турыстамі новага экскурсійнага маршруту “Вялікае падарожжа па малой радзіме”. Семінар працаваў ў аграгарадках **Парэчча, Верцялішкі, Азёры**. Днямі на факультэце культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці **Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў** адбылася сустрэча з намеснікам старшыні Беларускага фонда культуры Тадэвушам Стружэцкім. Вядомаму дзеячу культуры краіны споўнілася не так даўно 65 гадоў.

Навучэнка трэцяга класа **Бераставіцкай** ДШМ Люба Антоненка атрымала матэрыяльную дапамогу спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Дзяўчына грае на саксафоне і вучыцца ў свайго дзядулі Вадзіма Антоненкі, настаўніка класа духавых інструментаў і дырыжора эстрадна-інструментальнага ансамбля Tutti.

Дзяўчынка знаходзіцца на пачатку творчага шляху, але ўжо паспела ўдала выступіць на шэрагу міжнародных музычных конкурсаў. Напісала пра гэта Святлана Ганчарова. Дзве інфармацыі ад настаўніцы **Аршанскай** ДШМ № 3 Наталлі Латышавай. Школьніцы Антаніна Панчук і Марыя Малюская сталі лаўрэатамі Міжнароднай алімпіяды па музычнай літаратуры і слуханні музыкі ў Ека-

Ашмянскага РЦК паведаміў, што ў **Кальчунах** праішло народна-абрадавае свята “Загаўліны”. Да сорама, ніколі не чуў пра такое. Аказваецца, трэба парваць пудзіла на шматкі, потым закапаць іх у гародзе. І толькі тады год будзе ўрадлівым.

Старшы навуковы супрацоўнік **Дзятлаўскага** краязнаўчага музея Алена Абрамчык даслала інфармацыю, прымеркаваную да Года малой радзімы. Гаворка ў ёй вядзецца пра акадэміка НАН Беларусі Аляксандра Лакотку, які нарадзіўся ў вёсцы **Кузьмічы**. Днямі Аляксандр Іва-

цярнынбург... Канцэртная праграма “Ключы да шчасця” школы аб'яднала самых таленавітых дзяцей, лаўрэатаў і дыпламантаў міжнародных ды рэспубліканскіх конкурсаў і фестываляў.

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Столінскай** райбібліятэкі Надзея Стахавец напісала пра сустрэчу воінаў-інтэрнацыяналістаў аграгарадка **Фядоры**. У мясцовую сельскую бібліятэку прыйшлі і вучні 4 — 8 класаў Фядорскай школы.

Галіна Гашчук са **Століна** паведамляе, што гарадскі дом культуры стаў

пляцоўкай для некалькіх мерапрыемстваў. Званне “народнага” пацвярджаў інструментальны ансамбль “Світанне” Давыд-Гарадоцкага ГДК (кіраўнік Алена Тукіна). Выступіў і народны інструментальны калектыў “Брыз” (кіраўнік Фёдар Вайцяхоўскі) Столінскай школы мастацтваў, які збіраецца стаць “узорным”. На абласным свяце-конкурсе аўтарскай песні сваю творчасць прадставілі навучэнцы Столінскага аграрна-эканамічнага каледжа Валерый Гаўрыленка і студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Галіна Вярэніч.

Дырэктар Брэскага абласнога грамадска-культурнага цэнтру Святлана Каржук паведаміла “К”, што 21 лютага — у Сусветны дзень роднай мовы — ва ўстанове праведзены цэлы шэраг яркіх імпрэзаў.

Па-першае, адбыўся абласны адбор выканаўцаў, якія выступяць на Нацыянальным фестывалі беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. Па-другое, прэзентавалі фотакаталог “Рэгіянальныя асаблівасці традыцыйнага касцюма Брэстчыны”. І здымкі, і подпісы да іх зроблены супрацоўнікамі грамадска-культурнага цэнтру, выдавецкай дзейнасцю якога адрозніваецца якасцю, надзённасцю ды сістэмнасцю. На 86 старонках размешчаны выявы 200 касцюмаў з кожнага раёна вобласці. Рэканструкцыя адзення стала плёнам карпатлівай працы спецыялістаў раённых дамоў рамёстваў, якія таксама сабраліся ў Цэнтры.

Але госці прэзентацыі пазнаёміліся не толькі з каталогам. Падчас этнаграфічнага канцэрта прадстаўнікі раёнаў прадманстравалі сваю вопратку ў танцы і песні, а таксама правялі майстар-класы па вырабе ды рэканструкцыі традыцыйнага касцюма.

Відаць, самыя рэдкія музейныя выставы ў Беларусі — гэта выставы аднаго прадмета. Нават “цэнтральныя” музеі з сапраўды багатымі зборамі нячаста рызыкуюць іх праводзіць. Што ж тады казаць пра невялікія рэгіянальныя? Аднак Музей беларускага Палесся ў Пінску рызыкнуў — і вырашыў правесці не адну такую выставу, а цэлы шэраг. Балазе, калекцыі гэта дазваляюць.

Генадзь ВОХІН,
Мінск — Пінск —
Мінск / Фота аўтара

У ЕЗУЦКІХ МУРАХ

Музей беларускага Палесся мае прынамсі некалькі нагодаў, якія вылучаюць яго адметнасць сярод культурных устаноў Беларусі. Па-першае, ён размешчаны ў мурах былога езуцкага калегіума XVII стагоддзя. Па-другое, заснаваны ён у 1924 годзе, яшчэ “за польскім часам” — і ніколі не спыняў работы, яго не паспелі разрабаваць падчас Другой сусветнай вайны і ён здолеў захаваць свае рарытэты. Адсюль і трэці фактар — зборы ў яго сапраўды багатыя.

Агулам, як адзначыла дырэктарка музея Ірына Дзямчук, толькі асноўны фонд налічвае без малага 75 тысяч адзінак захавання. А яшчэ ж і больш за 15 тысяч навукова-дапаможнага. Пры тым, калекцыі багатыя не толькі лічбамі, але і зместам. Драўляны ровар, выраблены мясцовым майстрам В.Лючыкам у 1931 годзе, ужо ўвайшоў у анекдоты, але ж далёка не ён адзіны робіць славу зборам пінскага музея.

— У нашай калекцыі жывапісу — і Віталь Цвірка, і Юдаль Пэн, і Павел Масленікаў, і шмат хто яшчэ, — распавядае Ірына Дзямчук. — Нядрэнна прадстаўлены і рускі жывапіс — у экспазіцыі можна пабачыць работы Івана Шышкіна, Васіля Паленава, Канстанціна Макоўскага, Васіля Пярова, Івана Айвазоўскага... Даволі цікавыя і археалагічны збор — згадайма, скажам, каменны саркафаг XII стагоддзя з Турава. Такіх на ўсю Беларусь хіба некалькі. А калекцыя пісьмовых крыніц — гэта наогул цудоў! Чаго варта хіба б дакументы Боны Сфорцы.

“БЯРЭШ У РУКУ — МАЕШ РЭЧІ!”

— Сама па сабе ідэя арганізаваць шэраг выстаў у рамках праекта “За кулісамі музея” з’явілася ў нас даволі спонтанна, — раскавае адзін з яго аўтараў і куратараў, загадчык навукова-асветніцкага аддзела Валерый Кабрынец. — Але гэта і някеспска — нельга забывацца пра тутэйшых і арыентавацца толькі на тых, хто “панае-хаў”. Напрыклад, мы займаліся распрацоўкай тэмы грашованага абарачэння Піншчыны за апошнія больш чым сто гадоў і атрымалі вялікі і цікавы выставачны праект. Натуральна, што асноўнай групай, якая праявіла інтарэс да яго, аказаліся студэнты банкаўскага аддзялення Палескага дзяржаўнага ўніверсітэту, які месціцца з намі па суседстве. Гэта было ім не толькі цікава, але і адпавядала профілю навучання.

Толькі тыдзень, каб паспець убачыць

Практыка стварэння здаровага ажыятажу

Экспазіцыя гарадскога побыту.

рынец. — Хача задума ўжо даўно лунала ў паветры.

Пачыналася ўсё, як тлумачыць Ірына Дзямчук, са спробаў пошуку новых — больш актыўных — форм работы з фондавымі калекцыямі. Летась у Музеі беларускага Палесся правялі цыкл “Нам ёсць, каго памятаць. Нам ёсць, кім ганарыцца”, прысвечаны 925-годдзю горада. Але для музейшчыкаў у пэўны момант стала зразумела, што гэтага недастаткова — “класічныя” выставы хача і запатрабаваныя, але ўжо не здатныя спарадзіць “выбух” у культурным ландшафце рэгіёну.

— Ладзіць вялікія выставы не заўжды атрымоўваецца — нават па тых жа фінансавых прычынах, — кажа Ірына Дзямчук. — І, апроча грошай, яны патрабуюць яшчэ і правядзенне навуковых даследаванняў, распрацоўку архітэктурнай канцэпцыі. Мінным годам з 21 нашага экспазіцыйна-выставачнага праекта пяць грунтоваліся выключна на ўласных калекцыях. Але мы зразумелі, што гэтага мала! Неабходна “разварушыць” нашых людзей. І такім сродкам паслужылі кароткатэрміновыя выставы аднаго прадмета.

— Прадметы ў нашым музейным зборы ёсць не проста цікавыя, але нават унікальныя, — дадае Валерый Кабрынец. — І кожная выстава цягнецца не больш за тыдзень. Такім чынам мы імкнемся заахоўваць людзей “спяшацца пабачыць”. Досвед паказвае, што менавіта кароткатэрміновыя выставы выклікаюць больш моцную рэакцыю наведвальнікаў, нават пэўны ажыятаж.

Першым быў прэзентаваны адзіны на Беларусі помнік юрыдычнай думкі Заходняй Еўропы XIII — XVI стагоддзяў — зборнік законаў “Саксонскае зерцала” і “Права мейскае магдэбургскае”. Асабліваць выдання ў тым, што яно было

надрукаванае ў 1581 годзе ў Львове. Кнігу, знойдзеную ў вясковай царкве ў Ахове пад Пінскам, музей набыў паўстагодзі таму.

— Улічваючы гэта, а таксама тое, што ў 1581 годзе Пінск атрымаў магдэбургскае права, ёсць падставы лічыць, што кніга магла выкарыстоўвацца ў магістраце падчас разгляду судовых спраў, — раскавае спадар Валерый.

Нездарма было вырашана пачаць цыкл выстаў менавіта з гэтага даволі прэзентабельнага помніка. Як тлумачыць Валерый Кабрынец, вельмі важна, каб экспанаты літаральна “кідаліся ў вочы”:

— Для мяне як для навукоўца цікавымі з’яўляюцца, напрыклад, прадметы з нашай нумізматычнай калекцыі. Але ж трэба разумець, што выстаўлена ў асобнай зале “самотная” дробная манетка выкліча цікавасць хіба ў абазначаных спецыялістаў. А каб спарадзіць яе ў звычайных наведвальнікаў, каб уключыць іх у працэс і заахоўваць прыйсці ў музей зноў, трэба абіраць уражвальныя экспанаты. Па прычыне “Бярэш у руку — маеш рэч!” Для яшчэ большай цікавасці мы вырашылі заахоўваць інтрыгу — да пачатку праекта не абвясчваем, што менавіта будзем выстаўляць.

Захаваць інтрыгу вырашылі ў палескім музеі і адносна далейшых выстаў, ладзіць якія плануецца прыкладна раз на квартал. Падрыхтавалі ўжо і план, і самі прадметы, але іх спіс пакуль не агучваюць.

ПЕРЛІНА СЯРОД БАЛОТ

Апроча саміх пінчукоў, выставачны праект атрымаў водгук і ў турыстаў, якія наведваюць горад. І гэта не дзіва, бо звяротная сувязь з імі ў музеі наладжаная даволі добра. Не так даўно была створаная віртуальная

версія экспазіцыі, і цяпер кожны можа зайсці на старонку праекта і атрымаць паўнаватрасную экскурсійную праграму, не выходзячы з дому. А зацікавіўшыся — наведваць у “рэале”. Зрабілі гэта за свой кошт партнёры ўстановы і размясцілі ў Інтэрнэце.

даследуюць. — Але ж колькі б і чаго мы не рабілі, якіх бы намаганняў не прыкладалі, не ўсё можам вырашыць — не заўжды гэта залежыць ад нас. Асноўная праблема, якая стаіць на шляху развіцця не толькі музея, але і ўсяго горада як турыстычнага цэнтра рэгіёна — гэта

Каменны саркафаг XII стагоддзя з Турава.

“Жывыя” праекты музея таксама не застаюцца па-за ўвагай. Толькі летась апроча ўласна выставачнай дзейнасці ўстановай было праведзена амаль 200 самых розных культурных акцый. Адна з найпапулярных — нетрывіяльная “Ноч музеяў”. У Пінску ў маі ўжо традыцыйна “прыадкрываюць” сугарэнні падземных хадоў, якія разыходзіліся калісьці ад калегіума па ўсім горадзе.

— Два апошнія гады праводзім акцыю у моднай цяпер форме квэсту, — распавядае Ірына Дзямчук. — Паказваем сугарэнні, раскаваем пра іх. На жаль, далёка зайсці не атрымаецца — яны засыпаны і чакаюць таго часу, калі археолагі іх расчысцяць і

яго адносна ізаляванасць. І сапраўды, каб патрапіць у Пінск, трэба збочыць з асноўных магістралей. Праз амаль поўную адсутнасць транзітных маршрутаў расклад руху цягнікоў не вельмі зручны. А маршрутныя таксоўкі, якія ратуюць горад — не самы танны сродак транспарту. Таму і не кожны турыст “даезджае”.

— Асноўны кантынгент нашых наведвальнікаў — мясцовыя школьнікі, — тлумачыць спадарыня Ірына. — Турысты ж — гэта перадусім арганізаваныя групы. Дый і іх магло б быць больш, але лішнія некалькі гадзін дарогі туды і назад без дадатковага атрактыўнага суправаджэння многіх “пужаюць”.

— Так, працаваць насамрэч даводзіцца перадусім з мясцовымі, — падтрымлівае гутарку Валерый Кабрынец. — Але гэта і някеспска — нельга забывацца пра тутэйшых і арыентавацца толькі на тых, хто “панае-хаў”. Напрыклад, мы займаліся распрацоўкай тэмы грашованага абарачэння Піншчыны за апошнія больш чым сто гадоў і атрымалі вялікі і цікавы выставачны праект. Натуральна, што асноўнай групай, якая праявіла інтарэс да яго, аказаліся студэнты банкаўскага аддзялення Палескага дзяржаўнага ўніверсітэту, які месціцца з намі па суседстве. Гэта было ім не толькі цікава, але і адпавядала профілю навучання.

Нават тое, што ўжо дзесяць гадоў музей пазбаўлены статусу рэспубліканскага і пераведзены ў падпарадкаванне гарадскім уладам, не так кеспска на яго ўплывае, як фізічная аддаленасць горада ад буйных дарог. Прэстыж і слава, як адзначае дырэктарка музея, вымяраецца не статусам, а плёнам рэальнай работы.

— Ездзіць у Мінск на нарады было цікава — выбірацца ў вялікі свет, але тут на месцы многае можна вырашыць нават больш аператыўна. Музей і цяпер развіваецца без супынку, яго будынак падтрымліваецца ў належным стане, а калекцыі — дбайна захоўваюцца. Яшчэ ў 2009 годзе ў нас адкрыўся філіял — выставачныя залы ў палацы Бутрымовіча. Для такога невялікага горада гэта даволі нетыпова.

Адзінае, на што паўплывала змена статусу і перавод з рэспубліканскага падпарадкавання ў гарадское — гэта катэгорыя аплаты. Хача розніца і невялікая, але для кішэнні работніка культуры і яна даволі заўважная. Таму музейшчыкі актыўна працуюць над папаўненнем фондаў, спадзеючыся бліжэйшым часам перайсці ў наступную, больш высокую катэгорыю.

Так, ехаць у Пінск адусюль далёка. Затое, з мінулага года турысты сталі трапляць у горад, бадай, самым прыгожым шляхам — па вадзе. Летась быў запушчаны першы круізны цеплаход па маршруце Брэст — Мазыр працягласцю каля 500 кіламетраў. Адпаведна, ёсць надзея на рост наведвальнікаў выстаў у былым калегіуме. Ды і тубыльцы таксама не забываюцца пра культурную Меку беларускага Палесся. Балазе, музейшчыкі пастаянна ім пра сябе нагадваюць. Засталося дачакацца наступнага кварталу — і ў рамках праекта “За кулісамі музея” іх чакае чарговы сюрпрыз. Галоўнае, не прапусціць гэтую вельмі кароткую акцыю.

Беларускія радыёспектаклі — яскравая з’ява мінулага стагоддзя і ўжо гісторыя айчыннага тэатральнага мастацтва. У Вялікабрытаніі ж такія пастаноўкі застаюцца вельмі папулярнымі і дасюль. Чаму там па-ранейшаму ўключаюць радыё і якія гісторыі слухачы хочуць пачуць ад акцёраў, распавяла “К” тэатральны рэжысёр, кіраўнік аднаго з найбуйнешых у свеце аддзелаў радыёпастановак — на BBC — Элісан ХІНДАЛ. Па запрашэнні беларускіх калег яна наведла Мінск і патлумачыла, чаму варта вярнуцца да стварэння аўдыёспектакляў.

Вераніка МОЛАКАВА

“УРАЖАННЕ ЗАЛЕЖЫЦЬ ВЫКЛЮЧНА АД ГОЛАСУ”

— Як і многія радыё-вяшчальныя кампаніі, BBC пачала трансліраваць спектаклі ў 1920-я гады, але, у адрозненне ад іншых, працягвае займацца гэтым дасюль, — кажа спадарыня Хіндал. — Штодзень мы выпускаем па тры новыя эпизоды розных пастановак, і аўдыторыя кожнага з іх складае каля мільёна чалавек. Тэматычны дыяпазон шырокі — гэта могуць быць і палітычна арыентаваныя драмы, і спектаклі паводле твораў сучасных аўтараў, і класіка.

У мяне часта пытаюцца, чаму з усіх відаў тэатральнага мастацтва я выбрала для сябе менавіта радыёпастаноўкі — не самы модны і высокааплатавы кірунак. Лічу, што радыёспектакль — найбольш інтымная форма камунікацыі паміж слухачом і артыстам. Мне падабаецца, што ўражанне ў кожнага чалавека сваё, і яно залежыць выключна ад голасу артыста і ад таго, як гэты голас адгукнецца ва ўяўленні слухача.

67 ГАДОЎ У ЭФІРЫ

— Самая знакамітая праца нашага аддзела — “Арчары”. Людзі ў Вялікабрытаніі дзеляцца на два тыпы: тых, хто іх любіць і тых, хто ненавідзіць. Серыял трансліруецца без перапынку ўжо 67 гадоў! Шэсць разоў на тыдзень у 19.15 у эфір выходзіць новы эпизод. Аўдыторыя кожнага з іх складае каля пяці з паловай мільёнаў чалавек.

Серыял запусцілі ў пачатку 1950-х гадоў па ініцыятыве брытанскага ўрада. Гэта быў пасляваенны час, дэфіцыт харчавання. Урад імкнуўся заахоціць фермераў выкарыстоўваць больш сучасныя і прадукцыйныя метады вытворчасці ў галіне раслінаводства і жывёлагадоўлі. Галоўнымі героямі стала фермерская сям’я Арчараў, і праз радыёспектакль да рэальных фермераў спрабавалі данесці важную інфармацыю, рэкамендацыі, інструкцыі — як змагацца з фітафторай, знішчаць розных шкоднікаў і гэтак далей.

Але, акрамя гэтага, у серыяле ўздымаліся і зла-

лектыў аўтараў серыяла, каб мы ў дэталіх прапрацавалі сюжэтныя лініі на бліжэйшы час. Хаця агулам можам распрацоўваць іх на 3 — 5 гадоў наперад. Дзеці, якія “нараджаюцца” сёння, мусяць стаць будучымі героямі гісторыі. Мы гэта ўлічваем.

Раз ці два на год праводзім сустрэчы пашыраным

месца дзеяння). Калі наш прадзюсар пачуў яго голас, сказаў: “Вось чалавек, якому адразу ты хочаш давяраць, а потым пераконваешся, што ні ў якім разе нельга гэтага рабіць”. Мы вырашылі, што можам развіць праз такога персанажа моцную гісторыю пра маніпуляванне і кантроль.

“НАШ СЮЖЭТ РАЗГЛЯДАЛІ Ў ПАРЛАМЕНЦЕ”

— Так супала па часе, што якраз тады, калі ў нас выходзілі гэтыя эпизоды, урад прыняў новыя заканадаўчыя акты, якія аб’яўлялі псіхалагічны кантроль крымінальным злачынствам. Таму нечакана для ўсіх падзеі ў “Арчарах” актыўна асвятляліся ў СМІ. Калі мы планавалі завяршэнне сюжэтнай лініі Роба і Хэлен, меркавалі, што гераіня мусяць сарвацца і накінуцца на свайго мужа. Спецыялісты, якія нас кансультавалі, казалі,

што заўважыць так і адбываецца: даведзеная да адчаю ахвяра ў нейкі момант кідаецца на свайго агрэсара. Але заканадаўчыя акты тады яшчэ не ўступілі ў сілу, і мы не ведалі, які прысуд быў бы вынесены жанчыне, якая забіла свайго мужа.

Хэлен прыняла рашэнне сысці ад Роба, але перад гэтым захацела з ім пагаварыць. Сітуацыя стала напружанай, таму Хэлен ударыла мужа нажом. Гэты эпизод мы выпусцілі ў краінавікі. Да верасня справа разглядалася ў судзе, бо Хэлен арыштавалі, і яе другі дзіцёнак нарадзіўся ў турме.

Прэса ўвесь гэты час актыўна пісала пра серыял. Сітуацыя абмяркоўвалася на ўсіх узроўнях. Гэтую сюжэтную лінію ў якасці прыклада падобных сітуацый разглядалі нават у Парламенце. Герцагіня Карнуольская, жонка прынца Чарльза, вялікая прыхільніца серыяла, арганізавала прыём, прысвечаны ахвярам хатняга гвалту. Хтосьці са слухачоў стварыў вэб-сайт для збору сродкаў і каля 50 тысяч фунтаў былі перададзеныя рэальным пацярпелым.

Цікавай была рэакцыя юрыстаў на эпизод з самім судовым працэсам, калі Хэлен апраўдалі і выпусцілі з турмы, а Роба прызналі злачынцам. Меркаванні падзяліліся. Адно казалі: “Не, гэта лухта, такога не магло быць”. У той час як іншыя пагадзіліся: “Менавіта так усё і павінна быць”. Разгарнулася масіраваная кампанія і абмеркаванне ў сацыяльных сетках. Праз нейкі час, калі новы закон аб гвалтоўным кантролі ўступіў у сілу, суд разглядаў такія справы ўжо ў рэальным жыцці. А мы зараз вядзем перамовы з рэжысёрам з ЗША, які выказаў зацікаўленасць зрабіць ра-

дыёпастаноўку па сюжэце Роба і Хэлен з улікам рэальнага амерыканскага заканадаўства.

“СЛУХАЮ І РАЗУМЕЮ, ШТО ГЭТА МАЁ ЖЫЦЦЁ”

— Натуральна, мы сочым за рэакцыяй слухачоў. Часам іх меркаванні ўплываюць на ход развіцця падзей у пастаноўках. Раней атрымлівалі шмат лістоў па пошце. Літаральна мяхамі. Зараз людзі выходзяць на сувязь праз сацыяльныя сеткі і пошту электронную. У BBC ёсць свая тэлефонная лінія, куды можа пазваніць любы слухач: “Надакучылі гэтыя “Арчары”, здыміце іх з эфіру”.

Хтосьці лічыць, што сюжэтная лінія Роба і Хэлен выклікае негатыўныя эмоцыі. А хтосьці, наадварот, прызнаецца: “Я слухаю і разумею, што гэта маё жыццё — сама з’яўляюся ахвярай хатняга гвалту. Гэта пабудзіла мяне звярнуцца па дапамогу на гарачую лінію”. Адночы з намі звязваўся мужчына і сказаў, што ўсвядоміў: ён такі ж агрэсар, як Роб, і мае патрэбу ў псіхалагічнай дапамозе, каб перастаць сябе так паводзіць.

“ЦІКАВАСЦЬ ДА РАДЫЁПРАГРАМ РАСЦЕ”

— Для многіх людзей слуханне серыяла стала звычайнай і агулам цікавай да радыёпраграм апошнім часам расце. Прынамсі, аўдыторыя Радыё 4 на BBC, дзе выходзяць “Арчары”, увесь час павялічваецца — у адрозненне ад музычных праграм. Людзі хочуць ведаць, што адбываецца ў свеце, разумець прыроду тых ці іншых падзей. Але гэта слухачы сяроднага ўзросту і старэйшыя. Моладзь радыё практычна не слухае — у іх ёсць YouTube, Snapchat, WhatsApp. Нават ужо не Facebook. Мая 15-гадовая дачка лічыць, што гэта для старых.

Упэўнена, што, менавіта дзякуючы радыё, мы здольныя забяспечыць такую глыбіню пагружэння ў тэму, якой большасць тэлепастановак не можа дасягнуць, бо проста абмежавана паводле тэрміну свайго вяртання. Адночы я запыталася ў актрысы Джун Стэнсэр (хутка яна плануе адзначыць свой 100-гадовы юбілей, запісваючы чарговы эпизод “Арчараў” у студыі), чым можна патлумачыць такую даўгавечнасць серыяла. Яна праходзіла кастынг яшчэ на першыя серыі, і тады ўсім акцёрам казалі, што яны мусяць стаць галасамі рэальных людзей ды шчыра распавядаць пра тое, што адбываецца ў жыцці звычайных брытанцаў. Падобна, так яно і атрымалася.

Канкрэтныя чалавечыя гісторыі

базіраваных сацыяльных тэмы — ужыванне наркатыкаў, з’яўленне незаконнанароджаных дзяцей, барацьба з анкалагічнымі захворваннямі... Разглядаліся канкрэтныя чалавечыя гісторыі кожнага з сям’і Арчараў. І мы мяркуем, што менавіта такая дакладнасць, з якой у рэжыме рэальнага часу героі раскажваюць пра свае праблемы, з’яўляецца важнай прычынай цікавасці да серыяла. Ён настолькі вядомы, што, калі яго асноўную музычную тэму проста апісаць словамі дам-дзі-дам-дзі-да, амаль любы чалавек у Вялікабрытаніі адразу зразумее, пра што ідзе гаворка.

10 СЦЭНАРЫСТАЎ, 50 АКЦЁРАЎ

— Над “Арчарамі” працуе невялікая творчая група — восем чалавек. Яшчэ чалавек дзесяць — гэта сцэнарысты розных сюжэтных ліній. І пяцьдзсят артыстаў, з якімі мы па чарзе сустракаемся кожныя пяць тыдняў і цягам васьмі дзён запісваем па пяць серый.

З такой жа перыядычнасцю збіраецца і ўвесь ка-

■ Даведка

Элісан ХІНДАЛ — брытанскі рэжысёр, прафесар радыёдрамы Універсітэта Дэрбі, член Каралеўскага вальіскага каледжа музыкі і драмы. Працавала ў Каралеўскай шэкспіраўскай кампаніі, затым перайшла ў BBC. Паставіла больш за 270 радыёспектакляў, у тым ліку на рускай мове (1995). Адна з апошніх пастановак — “Вавілонская вежа” для нямецкіх радыёвяшчальных кампаній, зробленая разам з сусветна вядомым рэжысёрам Робертам Уілсанам.

складам, каб скарэктіраваць далейшы ход дзеяння серыяла, увесці новыя тэмы. Звычайна гэта тое, пра што кажуць людзі і што можна прачытаць у навінах. Напрыклад, ужо цяпер нашы героі абмяркоўваюць “Брэксіт” (выхад Вялікабрытаніі з Еўрасаюза), які адбудзецца ў 2019 годзе. Адна з апошніх тэм, якая мела моцны рэзананс, — хатні гвалт.

МАНІПУЛЯВАННЕ І КАНТРОЛЬ

— Яе прапанаваў увесці адзін з рэжысёраў-пастаноўшчыкаў. У той час у серыяле з’явіўся новы персанаж Роб, які прыехаў шукаць працу ў вёску Эмбрыдж (галоўнае

Роб, хаця і жанаты, пачынае стасункі з Хэлен з сям’і Арчараў. У яе не ўсё ў парадку з эмацыйнай стабільнасцю, яна мае сына ад іншага бойфрэнда, які скончыў жыццё самагубствам. Аўдыторыя, у асноўным, неадлюбівала Хэлен за тое, што яна ўвесь час жалілася на свой лёс. Па сцэнарыі Роб заваяваў яе давер, развёўся і ажаніўся з Хэлен, пасля чаго пачаў кантраляваць усё: як яна апранаецца, што ёсць, з кім размаўляе. Ён афіцыйна ўсынавіў дзіця жанчыны, але неўзабаве пасля вяселля вырашыў, што хоча мець яшчэ і свайго сына. Хэлен у тэорыі не супраць, але не так хутка. І мы запісалі эпизод, з якога было зразумела, што Роб згвалціў Хэлен.

Географ глобус праспяваў

З Аляксеем КАЗЛОЎСКИМ — знакамітым беларускім бас-гітарыстам, “пяру” якога належаць многія рок-песні (некаторыя з іх ён сам і спяваў), у мяне звязана драматычная гісторыя. Ну як драматычная, хутчэй, пацешная. Размаўляў я з ім напрыканцы 1990-х у адным з мінскіх пунктаў харчавання і запісваў нашу гутарку на дыктафон. А потым з дазволу музыканта частку яе перанёс на паперу. Матэрыял той прачыталі ўдзельнікі маладога тады гурта “Ляпис Трубецкой” (а гаворка ў ім ішла пра яго) і пакрыўдзіліся. Чамусьці на мяне.

Алег КЛІМАЎ

Зрэшты, Казлоўскага яны таксама абазвалі словам, падобным на “стартпер”. Хаця тады яго звычайна называлі найнакш, як “легенда”. Балазе, яшчэ на пачатку 1980-х “Сузор’е” грывела па ўсім тагачасным Саюзе, стаўшы адным з першых савецкіх рок-гуртоў, якія атрымалі філарманічную прапіску і афіцыйнае права рок-гуртом звацца.

І вось, гадоў дваццаць таму музыкант выправіўся з незалежнай Беларусі за акіян. Ехаў ён туды, каб рэалізаваць свае фантазіі. Тую самую “амерыканскую мару” пра краіну, у якой у кожнага ёсць магчымасць атрымаць тое, чаго ён заслугоўвае. Ці атрымаў? Гэта вам, напэўна, стане зразумела з нашай гутаркі.

У 50 МІЛЯХ АД МАНХЭТЭНА

— У фільме “Рускі рэнтайм” галоўны герой, які жыве ў савецкай Жмерынцы, марыць пераехаць у ЗША. Ён нават раздабыў карту Нью-Ёрка і вывучыў па ёй горад так, як я Мінск не ведаю. Чаму ты імкнуўся ў Амерыку, а не ў Еўропу — у Англію, напрыклад, або ў Германію?

— Не ўпэўнены, што імкнуўся (і ці імкнуўся наогул?) менавіта ў Амерыку.

Проста, калі з’явілася магчымасць легальна патрапіць у ЗША, ухапіў яе за хвост. Цяпер не шкадую. Жыву мілях у пяцідзсяці на поўнач ад Манхэтэна ў невялікім мястэчку Маўнт Кіска. Жанаты — між іншым, на мінчанцы, дома з ёй размаўляем па-руску. А працую спецыялістам па прэзентацыях для інвестыцыйнага банка. Для таго, каб атрымаць гэтую пасаду, трэба было вельмі шмат ведаць: матэматыку, камп’ютарную графіку, географію, увесь Microsoft Office на ўзроўні эксперта.

— Ці ёсць нешта такое, што за акіянам цябе абламала, бо адсюль, з Беларусі, яно ўяўлялася зусім іначай?

— Абламала і да гэтага часу абломвае вар’яцкая колькасць камуністычных ідэй — тут гэта называюць “сацыяльнай справядлівасцю”. Асабліва гэта расквітнела пры мінулым прэзідэнце. Але яно больш уласціва менавіта Нью-Ёрку і яго прадмесцям — а, як вядома, Нью-Ёрк — гэта не Амерыка. У ЗША ж у большасці сваёй жывуць нармальныя людзі.

— А што больш за ўсё ўразіла і здзівіла ў ЗША?

— Што здзівіла? Хм... Ды ледзь не ўсё: ад мілых суботніх праменадаў ў раёне Шыпсхэд-Бей у Брукліне да велічнага нацыянальнага парку Гранд-Каньён. Гэтая краіна зроблена для лю-

дзей — для ўсіх, не толькі для абраных. Таму яе штодзённасць захапляе.

“НА МУЗЫЧНУЮ КАР’ЕРУ НЕ РАЗЛІЧВАЎ”

— Які музычны клубны ўзровень у Амерыцы? Ці сапраўды ён такі, што ледзь не кожны інструменталіст заўтра можа выйсці на вялікую сцэну і акампаніраваць якой-небудзь сусветнай зорцы? І ці праўда, што там зоркі — куды бліжэй да простых смяротных?

— У клубы хадзіў, у асноўным, у першыя пару гадоў знаходжання тут — пакуль жыў у Брукліне. Ёсць вельмі слабыя музыканты, ёсць вельмі моцныя. Агульнай планкі няма. А акрамя Макалуза, нека “перасякаўся” з легендарным бубначом Білі Кобэмам — на канцэрце ў нью-ёркскім джаз-клубе “Ірыдыум”. Зорны склад тады разам з ім іграў: аўстралійскі гітарыст Фрэнк Гамбалі, амерыканскія клавішнік Том Косцер і басіст Альфонса Джонсан. Пасля выступу Кобэм выйшаў да публікі — да жадаючых з ім “пафоткацца”. Я, натуральна, падышоў, прадставіўся, сказаў, што, маўляў, мы на гэтай музыцы вучыліся іграць. Ён: “Адкуль ты, з Мінска?” Парай словаў удалося з ім перакінуцца. Вельмі прыемны чалавек.

— Ці разлічваў ты пры перездзе, што музыка ў Штатах будзе займаць у тваім жыцці істотнае месца?

— Не, на музычную кар’еру дакладна не разлічываў. Да таго часу я ўжо ясна ўсведамляў, як працуе музычны бізнес, цвяроза ацэньваў свае перспектывы. У рэальнасці музыка прысутнічае

ён быў бубначом віртуоза Інгві Мальмстына).

Цяпер мне больш за ўсё падабаецца граць дома — запісваць тое, што я люблю і магу выканаць уласнымі сіламі. Трохі насабачыўся на гітары, купіў некалькі вельмі някепскіх інструментаў — і спасцігаю мудрасці гітарызма!

“Слёзы наварочваюцца, у асноўным, ад думкі, што ганарары мінскіх музыкантаў з году ў год падаюць. А Мінск... Мінск мне заўсёды падабаўся, асабліва пасля гастрольных параўнанняў з іншымі гарадамі тады яшчэ СССР.”

ў маім жыцці зусім натуральным чынам. У першыя гады свайго знаходжання ў ЗША я паігрываў ў нью-ёркскіх клубах — у блюзавай камандзе і ў джазавым квартэце. Потым быў цікавы праект у Маўнт Кіска. Пару разоў давялося выступаць з Аляксандрам Растопчыным (калі хто забыўся, гэты гітарыст — былы мой калега па гуртах “Універсітэт” і “Сузор’е”, які паспеў пайграць у “Песнях” часоў Уладзіміра Мулявіна, але ўжо больш за дваццаць гадоў жыве ў Нью-Ёрку) і Джонам Макалуза (доўгі час

— А на вуліцах не даводзілася граць?

— Ніколі! І не цягнула. Хаця Аляксандр Герасімовіч — у мінулым вядомы мінскі гітарыст і гукарэжысёр, які ўжо трэці дзясятак гадоў жыве ў тым жа Нью-Ёрку, — “правёў на вуліцы” даволі шмат часу. І свярджэ, нібы ў гэтым нешта ёсць!

НАГОДА ДЛЯ СЛЁЗ

— Калі ўспамінаць пра беларускія гурты, у якіх ты выступаў, пачынаючы з “Сузор’я” (плюс напісанне пе-

Даведка

Аляксей КАЗЛОЎСКИ, 63 гады. Нарадзіўся ў Санкт-Пецярбургу. У 1977-м скончыў геаграфічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Былы бас-гітарыст мінскіх гуртоў “Сузор’е”, Zindan, Bros in Blues, Mojo Blues. З 1999 года жыве ў ЗША.

сень для Rouble Zone), які з іх быў самым тваім?

— А да “Сузор’я” яшчэ быў “Універсітэт”: той жа Растопчын, Сяргей Вядзьмедзь, Нэлі Дзянісава, Віталь Навіцкі і шмат іншых выдатных музыкантаў, якія праз нас і прайшлі. Велізарны досвед тады быў набыты. “Сузор’е” — гэта таксама выдатная школа, прафесійная праца, гастролі, вялікія пляцоўкі. Zindan — адточванне раней набытых ведаў і ўменняў. І так можна казаць аб кожным праекце. Натуральна, кожны з іх быў шалёна цікавым, інакш наўрад ці я б у гэтым удзельнічаў.

— Ці шмат засталося ў цябе нерэалізаванага ў музыцы? Ці ляжаш “у сталё” нявыпушчаныя песні?

— Напэўна, трохі... Калі наогул ёсць. Паволі, як я ўжо казаў табе, нешта запісваю дома. Цяпер рыхтую аранжыроўкі для свайго непальскага сябра, які жыве ў Англіі. Ён вельмі хоча запісаць альбом уласных песень, але абавязкова ў рок-выкананні. Ужо тры нумары гатовыя, заканчаваю чацвёрты. Запісваць голас ён вырашыў у Катманду, там жа будзе рабіцца і зьвядзенне. За працу возьмецца вельмі нядрэнны непальскі прадзюсар, у яго годная студыя і, галоўнае, добры густ.

— Няма думак скантактавацца праз інтэрнэт з былымі калегамі, аб’яднаць намаганні і запісаць / выпусціць “сеткавы” рэліз?

— Не.
— Па Мінску сумуеш? Часта прыязджаеш у Беларусь? Пры гэтым, наколькі я ведаю, паспяваеш дзесяці з кімсьці адыграць. Хвалюешся? Слёзы наварочваюцца?

— У Мінску быў у 2006-м, 2009-м, 2012-м і 2016-м. Гэта часта? Пару разоў выступаў: у першы прыезд з братам Андрэем, Аляксандрам Несцяровічам і Андрэем Філатавым. У другі раз — з Растопчыным (ён таксама на радзіму на пабыўку тады прыбыў) і бубначом Кірылам Шэвандо. Вельмі было прыемна.

Слёзы наварочваюцца, у асноўным, ад думкі, што ганарары мінскіх музыкантаў з году ў год падаюць. А Мінск... Мінск мне заўсёды падабаўся, асабліва пасля гастрольных параўнанняў з іншымі гарадамі тады яшчэ СССР. Праўда, я часам дзіўлюся: у Мінску з’явілася вельмі шмат нейкіх элементаў кітчу ў архітэктуры і аздабленні. Хаця ў цэнтры чысценька, прыемна.

(Працяг. Пачатак у №№ 6 — 7.)

ПРЫМАДАНА АГІНСКАГА

Распавядаючы пра сям'ю Марцінкевіча, нельга прапусціць і яшчэ адзін немалаважны факт ці нават гіпотэзу. У 1758 годзе ў слонімскім касцёле (ён захаваны да нашых дзён) быў ахрышчаны дзядзька будучага класіка Ігнат Хутчэй за ўсё, там жа прыняў хрост і сам бацька Вікенція, бо сям'я Марцінкевічаў на той момант жыла ў маёнтку Высоха непадалёк ад Слоніма.

Неўзабаве горад на Шчары спазнаў свой росквіт. Вялікі гетман Вялікага княства Літоўскага Міхал Казімір Агінскі стварыў там знакаміты тэатр. У спісе яго артыстаў, прыведзеным польскім даследчыкам Анджэем Цэханавецкім, мною была заўважана нейкая Марцінкевічаўна — “спявачка, прымадона, слонімскай оперы. Атрымлівала з 1776/09/01 да 1778/03/01 г. месячную плату ў 40 злотых і тры дукаты на сталаванне. Напэўна, пасля пакінула Слонім”.

Уявіце толькі — цётка нашага Вінцэнта была опернай прымадонай! Такое меркаванне мне не здаецца фантастычным. Ёсць у гэтай версіі і самае неабходнае: “чалавечы рэсурс” — па маіх звестках, у Яна Марцінкевіча, акрамя братоў Антона і Ігната, былі і сёстры: Кацярына, Францішка, Разалія і Ёзэфата. Думаю, што спраўдзіць гэтую гіпотэзу з часам мы абавязкова здолеем.

Пра тое, што ў сям'і Марцінкевіча былі музычныя традыцыі, сведчыць і той факт, што адзін з дзядзькаў Вікенція — Антоній — працаваў капэлістам Сталовіцкага касцёла. І гэтае месца для яго — зусім не выпадковае. Храм, які захаваны да нашых дзён (праўда, цяпер ён з'яўляецца царквой), доўгі час знаходзіўся ва ўпраўленні яго роднага дзядзькі — ксяндза Валяр'яна Дзюрдзевіча. Менавіта там пахавана бабуля Вікенція Дуніна-Марцінкевіча Настасся Марцінкевіч.

А праз гады гэтыя музычныя традыцыі працягнуў і сам Вінцэнт, і яго дзеці. Пра талент Камілы Марцінкевіч ведаюць усе, як і пра супрацоўніцтва літаратара з кампазітарам Станіславам Манюшкам. Зрэшты, тут усё зусім не так проста, як многім здаецца.

КОМПЛЕКС ГАРБУНА

Зусім нядаўна ў цэнтры Мінска быў усталяваны помнік, дзе Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч сядзіць побач з Манюшкам. Іх творчы саюз выглядае як ідылія, але ці было так на самой справе?

19 кастрычніка 1843 года Станіслаў пісаў сваёй жонцы з Мінска: “Калі ласка, больш не адрашуй лісты на адрас Марцінкевіча. Гэта не да канца прыстойны чалавек”. І далей ён распавёў гісторыю пра тое, як адзін маладзён, якому Вікенцій абяцаў аддаць грошы, пракаваў некалькі тыдняў — ды ўсё дарэмна. Тады, працягнуўшы фантазію, ён вырашыў адпомсціць Марцінкевічу ды замовіў па ім пахавальнае набажэнства. Званілі званы мінскай архікатэдры, па горадзе шла працэсія з саванам і падсвечнікамі. І ў гэты момант сам Марцінкевіч дапіў сваю каву, выйшаў з кан-

Так выглядаў цэнтр Мінска ў часы Дуніна-Марцінкевіча. Літаграфія вядомага французскага мастака Бартэлемі Лаверня.

Цікавей за прыгодніцкі серыял

дытарскай і спытаў: “Каму несяце? — Марцінкевічу, — адказалі яму. — Якому? — Гарбатаму”.

Той факт, што ў Вікенція была праблема са спінай, вядомы даўно. Пры выездзе за мяжу ў яго пашпарце сярод асаблівых прыкметаў значылася: сутулаваты. Пакуль невядома, ці былі гэтыя праблемы з нараджэння або наступствам нейкай траўмы. Але тое, што некаторыя мінчукі, якія не вылучаліся тактоўнасцю, выкарыстоўвалі гэтую абразлівую мянушку, падаецца праўдай”.

Ясна, што помнік не абавязаны паўтараць свой прататып у гэтых падрабязнасцях, але для разумення асобы аўтара і яго жыцця — у тым ліку і, як мы бы казалі цяпер, комплексам — гэта важна. Там, калі будзе зняты фільм пра Марцінкевіча (а я не пакідаю надзеі, што калісьці гэта здарыцца), напэўна, трэба, каб яго постаць хоць у нейкай меры адпавядала рэальнасці.

Цікава, што ў вядомым вершы Няжрасава “Чыгунка” беларус апісаны словамі “*Не разогнул свою спину горбатую, Он и теперь ещё: тупо молчит...*”. Мне здаецца, ёсць у гэтым нейкі сімвалізм. Бо менавіта Вікенцій Марцінкевіч сваёй творчасцю зрабіў так, што беларусы разогнулі спіны, перасталі маўчаць і заявілі пра сябе як нацыя са сваёй уласнай мовай.

ВЫКРАДАННЕ НЯВЕСТЫ

Фізічны недахоп не стаў перашкодай ні для літаратурнай славы, ні для поспеху як акцёра, ні для сапраўднага кахання. А ў тым, што яно было сапраўднае, а не па разліку, няма ніякіх сумневаў.

Пасля смерці мітрапаліта Богуш-Сестранцэвіча ў 1826 годзе малады Вікенцій Марцінкевіч апынуўся ў Менску і практычна

пачаў усё з нуля. Тады і здарылася гісторыя з выкраданнем нявесты, якая можа ўпрыгожыць любую рамантычную біяграфію.

27 лістапада 1831 года Мінскаму часоваму ваеннаму губернатару генерал-маёру графу Строганаву паступіла прашэнне ад Марыяны з Чачотаў Бараноўскай, з уражальнай гісторыяй: “*Учорашняга чысла 26-га лістапада а 3-й гадзіне папоўдні канцэлярый Мінскага губернскага межавага суда Вікенцій Марцінкевіч маю дачку, якая скіроўвалася ў вучэльню для ўрокаў, Юзэфу Бараноўскаму, якая ад роду мае 14 гадоў, сілком на вуліцы схавіў і ў сваёй кватэры на Траецкай гары ў доме жыхара Гаеўскага схавав. Калі я з мужам, адшукаўшы нашу дачку а 2-й гадзіне папоўначы, натрабавалі вяртання яе ў дом наш, тады выкрадальнік Марцінкевіч не толькі што яе не выдаў, але яшчэ з брытваю ў руцэ да мяне як маці кінуўся: адклікаючыся з тым, што “хто-кольвечы асмеліцца да маёй дачкі наблізіцца, усякага зарэжу да смерці”. У такім хваравітым для маці выпадку прыбягаю да ступняў Вашага Сіяцельства з усепакорліваю просьбаю аб неадкладным прадпісанні паліцыі, каб захопленую маю дачку да мяне вярнуць, а з вінаватым Марцінкевічам на ўзяцці яго ў арышт, наступіць на законах”.*

Як бачым, жарсці на вуліцах Мінска палалі нежартоўныя! Чым не сюжэт для меладрамы?

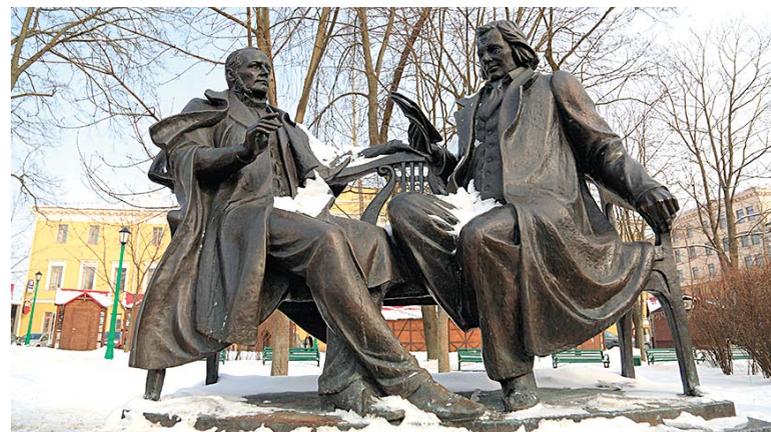
Зрэшты, калі салдаты даставілі маладых да губернатара, высветлілася, што ніякага выкрадання не было: Юзэфа рашылася на падобны крок добраахвотна, праз каханне да Вікенція. “Выкрадальнік” прадставіў метрыку аб нараджэнні і хрышчэнні Юзэфы, згодна з якой ёй было не 14 гадоў, а 16, і ўзяць шлюб яна мела законнае

маючы больш сіл трываць гэтыя пакуты, яны вырашыліся заключыць шлюб — хоць і не ў сваім парфіяльным каталіцкім саборы, але, усё ж такі, перад абліччам Божым, і пакляліся Творцы не адпуская адно аднаго...”

У выніку ўсё скончылася шчасліва для маладых. Яны былі паўторна павянчаныя ў тым самым бернардынскім кляштары 18 снежня 1831 года.

На жаль, каханай нашага класіка Юзэфе жыццё адвяло няшмат часу — у маі 1854 года яна памерла, не дажыўшы месяца да свайго 40-годдзя. Але пра жыла яна яго побач з каханым мужам і шматлікімі дзецьмі. І, напэўна, калі і выпадала ёй хоць якая хвіліна, каб успомніць усё перажытае, не будзе вялікай вольнасцю выказаць здагадку, што як самы шчаслівы ў сваім жыцці дзень згадваўся ёй менавіта другі шлюб з Вікенціем Марцінкевічам. Дзень, калі сярод бурлівага і жорсткага часу (толькі-толькі заціхла паўстанне) іх каханне пераадолела столькі перашкодаў і перамагло, стаўшы каханнем на ўсё жыццё.

Пасля смерці жонкі немалады ўжо Вікенцій ажаніўся яшчэ раз. Праўда, гэтым разам складана казаць пра шлюб па каханні — пэўна, яму было проста не

Помнік стваральнікам беларускай нацыянальнай класічнай оперы кампазітару Станіславу Манюшку і драматургу Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу ў Мінску. Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

права. (Адпаведна, маці падманвала губернатара. Можа, і пра брытву прыдумала?) А таксама даведку ад Емяльяна-Людвіка Беліновіча — святара уніяцкай царквы ў Сеніцы, што побач з Мінскам, які 12 лістапада 1831 года ў прысутнасці сведка павянчаў каморніка мінскага павета Марцінкевіча з дачкой рэгентна Юзэфай Бараноўскай.

З гэтага моманту пачалася сапраўдная папяровая бітва, у якой малады Марцінкевіч мала чым саступаў свайму дасведчанаму старэйшаму апаненту — бацьку Юзэфы, адвакату Юзафу Бараноўскаму. Саму ж нявесту змясцілі пад замок у кляштар бернардынак. Прашэнні Вікенція Марцінкевіча, напісаныя ў гэты драматычны момант яго жыцця, напэўна, можна аднесці да пачатку яго літаратурнай творчасці — няхай пакуль і празаічнай: “*Штагдовае знаёмства спарадзіла ў іх сэрцах каханне на ўсё жыццё, пад дзеяннем якога яны далі адзін аднаму слова набрацца шлюбам. З гэтай мэтай яны паўсталі перад бацькамі Юзэфы, наведваючы свой намер, і перажылі страшныя пакуты, калі тыя без важкіх прычын забаранілі ім ажаніцца. Пасля гэтага іх жыццё занурлася ў тугу і адчай, і адзінае, што асвятляла іх дні, была надзея на шчасце. Не*

да таго. Ва ўдаўца засталася куча дзяцей, малодшай з якіх Марыі-Элоды на момант смерці маці было ўсяго шэсць гадоў. Акрамя таго, ён апекаваўся і дзецьмі памерлай сястры Алены. У дом патрэбна была гаспадыня, і ёю стала Марыя Паўлаўна Лісіцкая.

Адзначым яшчэ адзін істотны момант: у метрыцы аб шлюбе ў 1831 годзе, як і ў саміх судовых дакументах па справе аб выкраданні нявесты, Вікенцій заўсёды фігуруе толькі як Марцінкевіч. Ды і ў метрыках аб яго хросце не было ніякага Дуніна.

Цяпер, калі колькасць выяўленых архіўных дакументаў ужо ідзе на сотні, відавочна, што ні сам Вінцэнт да 1832 года, ні, тым больш, ніхто з яго блізкіх — бацька, маці, сёстры, дзядзька — ніколі не выкарыстоўваў прыдуманае “Дунін”. І толькі пасля дваранскага вываду, які зрабіў сам Вінцэнт, грунтоўчыся на вельмі сумнеўных дакументах, ён і ўсё яго родныя таксама сталі Дунін-Марцінкевічамі. Усё гэта наводзіць на пэўныя высновы...

Зміцер ДРОЗД,
гісторык, архівіст

Яшчэ трохі словаў пра Уладзіміра Караткевіча

Абраўшы ў якасці героя свайго сяброўскага нарысу Уладзіміра Караткевіча (гл. №6 “К”), наш пастаянны аўтар Адам Глобус памкнуўся ахапіць неахопнае — зважаючы хаця б на маштаб асобы і невычарпальнасць знітаных з ёю тэмаў. Таму эсэ нібы само сабою патрабавала працягу. Як вынік, змяшчаем новую порцыю згадак пра “дзядзьку Валодзю”.

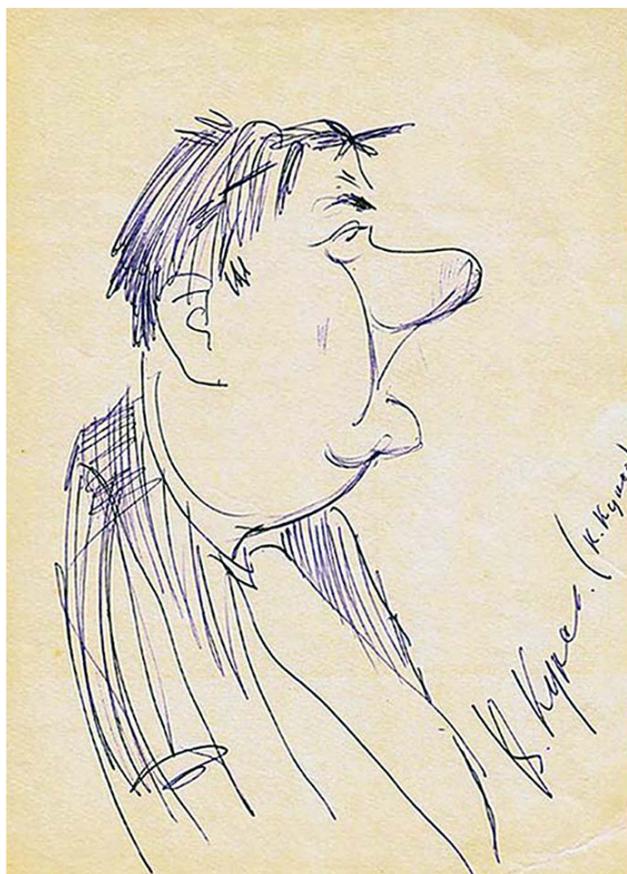
ЭСЭ І РЭСТАЎРАЦЫЯ

У выдавецтве “Мастацкая літаратура” рыхтуецца дванаццаты том збору твораў Уладзіміра Караткевіча. У ім будзе эсэ пра Мсціслаў. Пільныя рэдактары і цэнзары ў першай, яшчэ савецкіх часоў публікацыі, павыкрэслівалі адтуль шмат розных прозвішчаў. Цяпер руплівыя ўкладальнікі і выдаўцы іх паціху аднаўляюць. У кнігу пра наш усходні казачны горад вернуцца і рэстаўратары: Валодзя Раціцкі, Юра Маліноўскі, Мікола Залатуха. Вярнуся і я.

Некалі Караткевіч мне сказаў, каб не моцна перажываў, калі цэнзар нешта нейкае здымае: “Будзеш выдаваць збор твораў, і ўсё вернеш”. Шкада, што дзядзька Валодзя не ведаў пра тое, як я дапамагу з рэстаўрацыяй менавіта ягоных тэкстаў. Ведаць не ведаў, але, мусіць, здагадваўся і спадзяваўся...

КУКСО І ЗЛОСЦЬ

Апошнім часам я стаў купляць і чытаць часопіс “Мастацтва”. Нешта ў ім пачало мяняцца, прычым змены пайшлі не ў горшы, а ў лепшы бок. Сярод займальнага і запамінальнага была там гутарка мастака-карыкатурыста Канстанціна Куксо з літаратарам Дзмітрыем Падбярэзскім. Журналісту патрэбны водгукі ды рэзансансы, таму Падбярэзскі запытаўся: “Ці здаралася так, што некаму твая праца рэзка не падабалася, і на гэтай глебе ўзніклі скандалы?” На што Куксо адказаў наступным чынам: “У Мінску такое здаралася. У Маскве — ніколі. У Мінску мяне чамусьці лічылі вельмі злым карыкатурыстам. Неяк намалюваў Кастуся Кірэнку, і той шарж выйшаў

На гэтыя шаржы Канстанціна Куксо вельмі крыўдаваў Караткевіч.

у “Вячэрнім Мінску”. Па-эт разлаваўся настолькі, што хацеў у суд падаваць. Праўда, нехта разумны патлумачыў яму, што гэтакім чынам ён робіць мас-такую рэкламу. Жаліва пакрыўдзіўся Караткевіч. Тэлефанаваў, крычаў, што праломіць мне галаву... А вось Іван Чыгрынаў мае шаржы вельмі любіў”.

Магу запэўніць чытачоў “Мастацтва”, што Канстанцін Куксо кажа праўду. Караткевіч сапраўды моцна пакрыўдзіўся на тую карыкатуру. Ён бачыў сябе прыгожым і

дасканалым рыцарам — што моцна не супадала з ягоным сапраўдным абліччам. Карыкатурыст намалюваў чалавека, вельмі падобнага да Караткевіча рэальнага — ну і атрымаў пагрозу.

Добра, што Куксо, атрымаўшы некалькі пагроз у Мінску, у Маскве стаў паводзіць сябе больш абачліва і асцярожна.

БЫКАЎ І МЕХАЎ

Караткевіч і Быкаў парознаму бачылі сябе ў літаратурным працэсе. Бы-

Кніга “Мсціслаў. Эсэ пра гісторыю і людзей адной зямлі” праілюстраваная ўражвальнымі пейзажамі фотамастака Юрыя Іванова.

каў уяўляў сябе самотным дубам-волатам у бязмежным полі. На сустрэчах з чытачамі ён падкрэсліваў гэтую самотнасць, казаў, што пісьменнік мусіць быць адзінокім, і сам ён не бачыць у наступных пакаленнях паслядоўнікаў і вучняў. Караткевіч, пры ўсёй сваёй амбітнасці, не забываўся сказаць добрае слова пра сяброў і калег.

У адказ на дурнаватае пытанне “Калі раптам вас, дарагі Уладзімір Сямёнавіч, не стане, хто тады будзе пісаць беларускую гістарычную прозу?” Караткевіч заўсміхаўся і адказаў: “Я магу нават сёння спакойна памерці, бо наш паважаны Уладзімір Мехаў піша выдатную прозу на гістарычныя тэмы”.

Ці была ў адказе Караткевіча іронія? Думаю, што не было, бо ён і сапраўды высока цаніў кнігі Мехава.

АКУТАГАВА І ТРУП

Караткевіч ганарыўся сваімі шырокімі поглядамі на літаратуру і эстэтыку. “Я ўсё магу прыняць, што робіцца ў літаратуры. Пошукі, эксперыменты, традыцыю і авангард.

Але ёсць рэчы, якія і я не разумею. Тваё захапленне японскай лірычнай мініяцюрай блізкае і мне. Хоку Басё і мяне заўжды хвалявалі, але сказ, напісаны іншым японцам пра чалавечы тлушч, я не прымаю. Не разумею, як можна пісаць, што ў трупа пад скурай ляжаў прыгожы жоўты тлушч. Каб Акутагава напісаў, што пад скурай трупа ляжаў тлушч прыгожага жоўтага колеру, я пастараўся б яго зразумець...” — разважаў Караткевіч пра фрагмент тэкста “Труп” з твора Акутагавы “Жыццё ідыэта”.

Той фрагмент пачынаецца так: “У трупаў на вялікім пальцы цялялася на дроце бірка. На бірцы пазначалася імя і ўзрост. Ягоны прыяцель нагнуўся і спрытна працаваў скальпелем, ускрываў скуру на твары аднаго з трупаў. Пад скурай ляжаў прыгожы жоўты тлушч...” Заканчваецца фрагмент наступным чынам: “Апошнім часам трупаў не хапае, — сказаў прыяцель. Тады неяк сам сабою ў яго склаўся адказ: “Калі б мне не хапала трупаў, я без усялякага зламисніцтва здзейсніў бы забойства. Але, зразумела, гэты адказ застаўся нявыказаным”.

Пра забойства без злосці Караткевіч нічога не казаў. Ён абмежавваўся развагамі пра эстэтычнае, пра этыку прамаўчаў. Было зразумела — на забойства чалавека дзеля поспеху ў літаратурнай творчасці Уладзімір Караткевіч ніколі не пойдзе. Нават у думках дзядзька Валодзя не мог дапусціць такіх паводзінаў, пра якія пісаў хворы і шалёны Акутагава Руноске.

ХОКУ

Уладзіміра Караткевіча па-сапраўднаму захаплялі і хвалявалі тры рэчы: літаратура, гісторыя і алкаголь. Я быў для яго кепскім сабутэльнікам. Розніца ва ўзросце не дазваляла нам разам напівацца. Таму большасць размоў прайшлі за каваю, і былі яны пра гісторыю і літаратуру.

Пераказваць тыя даўнія размовы мне цяпер цяжка, бо шмат часу прайшло, і большасць слоў пазабывалася. Але нешта помніцца выразна. Напрыклад, нечакана згадаўся любімы японскі верш дзядзькі Валодзі, які ён чытаў мне шматкроць, бо прапаноўваў браць яго за ўзор. Гэта хоку Ціі з Кага. Верш таленавітай паэткі са школы Басё. Яна рана страціла мужа і дзіця, пасля чаго паstryглася ў манакіні і прысвяціла сябе паэзіі. Ціі пісала празрыстую лірыку пра адзіноту, пра свае страты і свае мары. Караткевіч чытаў мне хоку пра страказу над вадой:

*Па-над ручаём
ловіць, ловіць страказа
свой уласны цень...*

Ён чытаў мне пераклад, зроблены Верай Маркавай на рускую мову:
*Над волной ручья
Ловит, ловит стрекоза
Собственную тень...*

Дзядзька Валодзя чытаў і цытаваў мне шмат розных вясёлых і пафасных вершаў, але найглыбей мяне закранула трохрадкое пра цень страказы на вадзе.

УПЭЎНЕНАСЦЬ

Большасць людзей не любіць рызыкаваць. Калі чалавек не ведае дакладна і разгорнуты адказ на тваё пытанне, ён гаворыць не стане. Ён не адкажа нават у тым выпадку, калі адказ ведае, але не ўпэўнены ў ягонай стоадсоткавай правільнасці. Ёсць, праўда, і такія, хто, ведаючы толькі якіх дзесяць адсоткаў ад патрэбнага, можа адказаць так пераканаўча і ўпэўнена, што і ценю сумневу ў цябе не ўзнікне ў абмежаванасці ведаў палымянага прамоўцы.

Такім быў Уладзімір Караткевіч. Выглядала так, быццам ён ведае ўсё пра ўсё на свеце. Нават пуставатую драбязу ён мог падаць як найкаштоўны дьямент. Гэта і называецца адным словам — талент.

**Адам ГЛОБУС,
мастак і літаратар**

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

- Выставы:
- Выстава графічных твораў Анатоля Александровіча (1953 — 2017) **"Паміж словам і вобразам"** — да 11 сакавіка.
 - Персанальная выстава Уладзіміра Слабодчыкава **"Сублімацыя формы"** — з 28 лютага да 25 сакавіка.
 - Выстава **"Суладдзе"** (графіка Уладзіміра Васюка і кераміка Тамары Васюк) — з 1 да 25 сакавіка.
 - Выстава **"Айчыне служым!"** (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.
 - Выстава Вольгі Угрыновіч **"У сутворчасці з прыродай"** (фарфор, жывапіс) — да 4 сакавіка ў арт-кафе музея.
 - Виртуальная выстава **"Настальгія па зіме. Сем зімовых пейзажаў Абрама Кроля"**.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі:
- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
 - **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
 - **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
 - Выстава графікі Івана Шышкіна са збораў музея — да 15 красавіка.
 - Прэзентацыя буклета, прысвечанага Музею Ваньковічаў — 28 лютага. Пачатак а 16-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава **"Жаночы сусвет"** — да 11 сакавіка.
- Лекторый **"За кубачкам гарбаты"** (серыя інтэрактыўных лекцый пра чатыры віды народнай творчасці).
- 24 лютага — "Народны строй". Пачатак лекцыі а 12-й.
- Майстар-класы па стварэнню лялек-мотанак, ткацтву паясоў альбо саломалляцтву (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 24 лютага — **"Тоска"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Прэм'ера. Дырыжор — Джанлука Марчана.
- 25, 27, 28 — **"Шчаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя"** (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. 25 лютага пачатак а 18-й.
- 25 — **Вечар яўрэйскай музыкі "Шалом"** (выканаўцы — Алена Сало, Ілья Пеўзнер). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
- 28 — **Вечар музыкі Сяргея Рахманінава**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.
- 1 сакавіка — **"Травята"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Вердзі. Прэм'ера.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК" КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.
- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

"Старажытная Беларусь"

- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя **"Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
- Акцыя **"Вольнае пяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава **"Беларусь: адраджэнне духоўнасці"**.
- Выстава **"Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля"**.
- Выстава графікі Сальвадора Далі **"Боская камедыя"** — з 1 сакавіка да 1 мая.
- Выстава аўтарскага фарфору Аляксандры Баўтрук **"Мой ікігай"** — з 1 да 30 сакавіка.
- Часовая экспазіцыя **"Традыцыйная мастацкая культура Беларусі"** — да 25 лютага.
- Выстава жывапісу Ганны Конанавай **"Сонечная вяршыня"** — да 25 лютага.
- Выстава твораў Настассі Балыш **"Таямніцы святла"** — да 15 сакавіка ў музейнай прасторы "Галерэя".

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Экспазіцыйны праект **"Мінск 1917"**, прысвечаны гісторыі горада ў рэвалюцыйны 1917 год — да 11 сакавіка.
- Аўтарская выстава фатаграфіі А.Лінезмана **"13-е Акно"** — да 25 лютага.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянныя экспазіцыі.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 327 06 33.

- Экспазіцыі:
- "Сезонныя змены".
 - "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
 - "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
 - "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
 - "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
 - Выстава **"Жывыя**

цмокі" — да 25 лютага.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").

Тэл.: +37529 123 60 53.

- Выстава **"Сафары парк"**.
- Атракцыён **"Стужачны лабірынт"**.
- Атракцыён **"Лазерны квэст"**.
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава архідэй — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.";
- "Беларуская музычная культура XX ст.";
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст.";
- Выстава **"Вобраз жанчыны ў фарфоры"** (з прыватнай калекцыі Віктара Суворова) — з 27 лютага да 25 сакавіка.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Майстар-класы:
- Музейныя заняткі
- **"Тэатральная лялька"** для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянныя экспазіцыі.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянныя экспазіцыі.
 - Часовая экспазіцыя **"Чырванасцяжная Беларуская ваенная акруга. Гісторыя ў асобах"**, прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.
 - Часовая экспазіцыя **"Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей"** — да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

- 2 — **"Жызэль, або Вілісы"** (балет у 2-х дзеях) А.Адана.
- 3 — **"Турандот"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

- 24 лютага — **"Воук-маралавец"** (музычная казка) С.Казлова. Пачатак аб 11-й.
- 24 — **"Нязваны госць"** (сямейная меладрама) С.Бартохавай.
- 25 — **"Бетон"** (візуальная паэзія) Я.Карняга. Прэм'ера.
- 27 — **"3 жыцця насякомых"** (незалежны тэатраль-

Палацавы ансамбль

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Гістарычны квэст **"Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў"**. Па папярэдніх заяўках.
- Па папярэдніх заяўках.
- Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава **"Дуэт"** з калекцый майстроў выцінанкі Алены Шаліма і Наталлі Гамаюнавай. Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянныя экспазіцыі.
- Квэст **"Выхадкі старога захавальніка"**. Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Міжнародная перасоўная выстава **"Лагер смерці Трасцянец. Гісторыя і памяць"** — да 25 лютага.
- Тэатралізаваная экскурсія **"І зноў ажываюць паданні"**.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотапалцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
 - Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа.
 - Тематычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
 - Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
 - Музейныя майстар-класы і заняткі.
 - Мультымедыйны комплекс **"Чалавек. Асоба. Час"**.
 - Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
 - Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні **"Таямніцы дома Песняра"**.
 - Выстава **"Жывыя малюнкi, вобразы, сімвалы..."** (да 90-годдзя з дня нараджэння народнага мастака Беларусі Уладзіміра Стэльмашонка) — да 6 сакавіка.
 - Выстава твораў Эдуарда Мацюшонка **"Адчуванне сябе..."** — да 28 лютага.

Акцыі:

- **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:

- Пастаянныя экспазіцыі **"Шляхі"** з праглядам ролика ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**,

на-музычны праект).

- 28 — **"Адвечная песня"** (фольк-опера) Янкi Купалы.
- 1 сакавіка — **"Гэта ўсё яна"** (драма) А.Іванова.
- 2 — **"Пакуты ад здаровага сэнсу"** (камічная прыпавесць) С.Рубэ. Прэм'ера.
- 3 — **"Два чароўныя парасоны"** (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 24 — **"Тук-тук! Хто там?"** (спектакль-музычная рэпетыцыя на 2 дзеі) Л.Ралчава. Пачатак аб 11-й.
- 25 — **"Марозка"** (казка на 2 дзеі) М.Шурынава. Пачатак аб 11-й.

галаграфічным тэатрам.

- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Экспазіцыя:
- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
 - Выстава жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва **"Familia"** (прысвечана 95-годдзю Леаніда Шчамялёва) — да 11 сакавіка.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхайлу Савіцкаму.
- **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
- Персанальная выстава Нікаса Сафронава **"Вясна уражанняў"** — з 3 сакавіка да 22 красавіка.
- Выстава **"Мастацкая школа імя Яна Разэнтала"** — да 4 сакавіка.
- Выстава **"Леў Барадулiн. Легенда спартыўнай фатаграфіі"** — да 25 лютага.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабiнет"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

- Экспазіцыя:
- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

- Экспазіцыя:
- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- **"Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж"** (пастаянныя экспазіцыі па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Виртуальная гульні **"Карэтны майстар"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў,

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава мастацкага тэкстылю і касцюма **"Гіперсувязі"** студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў — да 25 лютага.
- Выстава сучаснага чэшскага шкла **"Колер святла: Пётр Стаха і яго вучні"** — з 28 лютага да 1 красавіка.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Прырода Лідчыны"**.
- **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы:

- Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі Сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера"**.
- **"Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..."**.
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Выстава **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
- Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
- Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
- Выстава **"Жыве мая ліра на нова!"**

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕ